

KERKBEHEER

In deze uitgave:

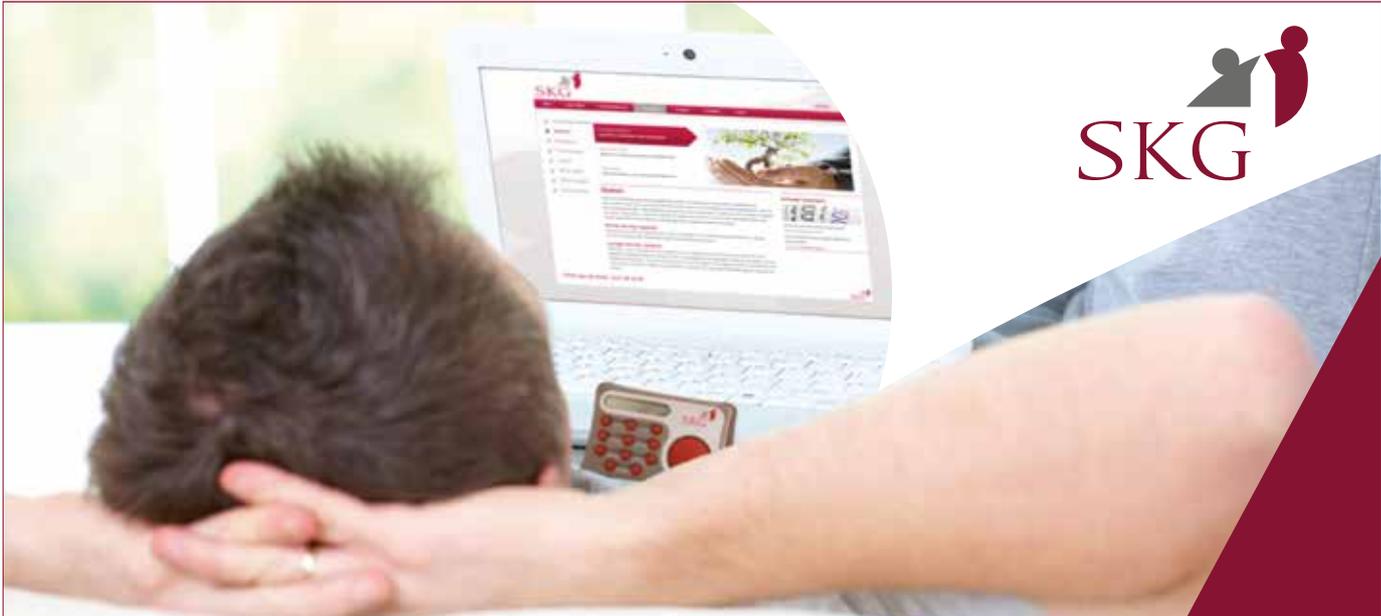
- Nationale Agenda Religieus Erfgoed en het vervolg
- Nieuws van de afdeling Gelderland VKB
- Jaarverslag 2016 van het hoofdbestuur van de VKB
- Agenda VKB Congres 22 april 2017

VERENIGING VOOR

KERKRENTMEESTERLIJK

BEHEER IN DE PKN

Zorgeloos betalingsverkeer? SKG!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winsttoegmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

Oosterbeek PG Oude kerk

Een goede verstaanbaarheid in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerkteléfono.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.

schaapsound

Kaartenmakerstraat 18
2984 CB Ridderkerk
0180-41 46 00

Baileystraat 2a,
8013 RV Zwolle
038-785 19 77

Mussenberg 7
6049 GZ Roermond
0475-33 69 44

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl

Kerkgeluidstechniek op z'n best!

de techniek als hulpmiddel, ook in uw kerk

De kerkgeluidstechniek schrijdt voort ... met rasse schreden! Dialoog Church Sound is als specialist op kerkgeluidstechniek niet achtergebleven en heeft met meer dan 1800 kerken in Nederland een groot werkgebied. Met gebruikmaking van de nieuwste digitale techniek en zijn zowel grote galmrijke als kleinere kerken inmiddels voorzien van kerkgeluidsystem en die zorgen voor een uitmuntende spraakverstaanbaarheid en dat tegen budgettair verantwoorde aanschafprijzen.

Kennis is van
geen waarde ...

tenzij je deze in
praktijk brengt!

Dialoog Church Sound

Bolognalaan 6

5632 RL Eindhoven

www.cantorsound.nl

040 - 24 20 840

info@cantorsound.nl

Kerkrentmeesters in Groningen, Drenthe, Friesland en Noord-Holland

Kent u ons al?
Wie zijn wij?
Wat doen wij?

Neem eens een kijkje op onze website
www.sbkg-noordnederland.nl
of bel ons op nummer 058 - 212 35 92

Wij helpen u ontzorgen bij:

- onderhoud / restauratie / verbouw
- gebouwenbeheer / groenbeheer
- subsidie- en fondsaanvragen / financiering

SBKG
Noord-Nederland

 DEN HOED
aannemers

De ambachtelijke bouwver

Den Hoed Aannemers B.V.
Bergambacht 0182 - 351 225

Gespecialiseerd in **restauratie** en
onderhoud van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
 Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
 W.G. Roseboom, Nieuwegein, secretaris en
 2e penningmeester
 Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
 Drs. H. van der Burg, Bedum,
 penningmeester
 Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
 G. Koffeman, Oudewater, lid

Ereleden

D.G. Bijl en drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
 drs. J.M. Aarnoudse en R.M. Belder,
 eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
 3311 KS Dordrecht
 E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
 Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
 Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van
 de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 25,-
 per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen
 € 23,- per abonnement en 11 en meer
 abonnementen € 21,- per abonnement.
 Abonnementsprijs voor niet-leden
 € 28,- per abonnement. Deze prijzen zijn
 exclusief 6 pct. BTW. Abonnementen lopen
 per kalenderjaar. Opzegging kan tot
 uiterlijk 4 weken vóór de aflooptdatum bij
 voorkeur via info@kerkrentmeester.nl
 ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

GrafiServices

Oplage

5.500 ex.
 © maart 2017

Foto omslag

De Grote Kerk van Dordrecht

INHOUD

Stuurmanskunst	61
Nationale Agenda Religieus Erfgoed en het vervolg	63
Voorlichtingsboekje "Ruimte"	66
Publicatie gewijd aan dr. Regnerus Steensma	67
Kerk Luxemburg gaat zichzelf bedruipen	67
Liturgisch plan voor kerkgebouwen	69
Friese Harich begraaft zelf de doden	70
Martinikerk Sneek blijft over als icoon	71
Handleiding voor kerkrentmeesters	71
Gift € 100.000 voor kerken Raard en Dedgum	71
Nieuws uit de provinciale afdeling Gelderland	73
Asbest verwijderen in tien stappen	75
Ruim 100 wederopbouwkerken in Zeeland in voortbestaan bedreigd	76
Kerken en kloosters in de uitverkoop	77
Programma Algemene Ledenvergadering VKB	78
Kerkbestuur Bellingwolde streeft naar onderhoudsfonds voor begraafplaats	80
Jaarverslag 2016 van het hoofdbestuur	81
Cursus meerjarenbegroting Noord-Holland	85
Samengevatte jaarrekening 2016 van de VKB	86
Verslag van het bestuur 2016 bij de jaarrekening	88
Voorstel contributie 2017	88
Agenda voor kerkrentmeesters	89
Boek over restauratie Hinsz-orgel Bolsward	90
Restauratie orgel Woudsend afgerond	90
Protestantse gemeente Barendrecht wil twee kerken verkopen	90
De orgelbank	90
Hervormde Gemeente Staphorst wint wedstrijd beste Kerkbalansfolder	91
Open kerkendag vestigt aandacht op toekomst	
Brabantse kerken	92
Een aparte werkgroep Kerkbalans leidt tot hogere inkomsten	93
Bätz-orgel van Grote Kerk Weesp gerestaureerd	94
Onderscheidingen van de VKB	95
Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland	97
VKB start onderzoek naar dienstverlening	97
Symposium 'Laudato Si en financieel beheer'	97
Voorjaarsexcursie kerken Groningen	97
Kalender voor kerkrentmeesters	98
Paaswandeling in Stedum	98
Ichthuskerk Alblusserdam uitgebreid	98

Voorzitterskolom

Mr. Peter A. de Lange

Stuurmanskunst

Nederland – althans dat deel van Nederland dat autoracen niet bezwaarlijk vindt - heeft een nieuwe sportheld in Max Verstappen. Hij schijnt een toptalent te zijn en er wordt al behoorlijk gespeculeerd over een wereldtitel formule 1. Er is veel te doen over de jeugdige overmoed van coureur Max en zijn onorthodoxe stuurmanskunst. Tenminste onder de 'oude garde'. Toch staat of valt autorijden met anticiperen. In tweeërlei zin. Max hoeft niet na te denken over de vraag waar hij naar toe moet. Hij rijdt rondjes. Het ultieme doel is ongeschonden als eerst de finish te halen. In het echte leven begint het echter met de vraag: waar gaan we naar toe, waar willen we heen?

Ook in het gewone leven kunnen mensen en organisaties (ook kerken en kerkelijke gemeenten) vervallen in het rijden van rondjes. Elk jaar lijkt het grosso modo meer van hetzelfde. Maar ja, als opeens een deel van het vertrouwde parcours wegvalt, is de nood aan de man. Het rondjes rijden leek een doel op zichzelf, maar waar wilden we nu eigenlijk heen? Hoe komen we verder als vertrouwde patronen niet meer voldoen? Ik heb de indruk dat we met de kerk in ons land, of misschien moet ik wel zeggen: in ons werelddeel, op zo'n punt zijn beland. Dat vraagt om stuurmanskunst in de zin van vooruitdenken. Een goede coureur verkent het parcours. Hij of zij brengt in kaart wat er mogelijk te wachten staat. Dat is punt één. Voorbereid zijn op de weg die we hebben te gaan. Dat is van belang voor een plaatselijke gemeente, voor de landelijke kerk, maar ook voor organisaties die daarom heen fungeren, zoals onder andere de VKB.

Punt twee is voorbereid zijn op de vaardigheden die het waarschijnlijke parcours zal vragen. Hard vooruit rijden op een open zoutvlakte is niet zo moeilijk, maar op de centimeter nauwkeurig manoeuvreren om zonder brokken door een smalle passage te rijden, is nog weer een kunst apart. Stuurmanskunst, leiderschap, bij groeien en groter worden of bij jaren achtereen meer van hetzelfde is niet zo moeilijk. Voor je het weet doe je het op de automatische piloot. Maar stuurmanskunst bij krimp en kleiner worden, of bij veranderende verhoudingen, woekeren binnen smalle marges om toch – zij het op een andere schaal wellicht – steeds weer vitaal als kerk verder te kunnen gaan, dat is een kunst apart. We

hebben het nodig binnen de kerk om elkaar daarin mee te nemen. Voor je het weet maken we brokken, omdat we die kunst niet verstaan of omdat we ons niet voorbereid hebben. Het vraagt ook op het gebied van het beheer een pro-actieve anticiperende houding.

Niet alleen in de kerk, maar in heel ons werelddeel, staan we voor grote uitdagingen. Het is best begrijpelijk dat mensen – ook in de kerk – wegzakken in berusting of dat ze het zoeken in een houvast binnen de eigen subcultuur. Maar is dat wat de Heer van de Kerk van ons vraagt? Is het niet van belang dat juist vandaag allen die nog steeds geraakt worden door het Evangelie en die – op welke manier dan ook – hart hebben voor de kerk van Christus de handen in één slaan en stuurmanskunst betrachten. Nadenken over de vraag: waar gaan we naar toe en welke vaardigheden en instrumenten hebben we nodig om daar te komen en met wie doen we dat samen?

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering
- werkgeversaansprakelijkheid
- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering

Uw contactpersoon:

Dimfie van Sundert

010 40 60 520

info.vkb@mmc.com

Uw contactpersoon:

Sai Fong Lam

010 40 60 962

info.vkb@mmc.com

Nationale Agenda Religieus erfgoed - en het vervolg

Mr. Jaap Broekhuizen

Met een feestelijke bijeenkomst op donderdagmiddag 8 december jl. in de Grote Kerk van Naarden werd het project "Nationale Agenda Religieus Erfgoed" afgesloten.

In deze bijdrage wordt stilgestaan bij de bedoelingen en de uitkomsten van dit project en de vraag wat nu verder dient te gebeuren. Ook de aandacht voor Religieus Erfgoed in de Tweede Kamer en in de verkiezingsprogramma's voor de komende Kamerverkiezingen wordt hierbij betrokken.

Voor informatie over de activiteiten die plaatsvonden in het kader van deze "Agenda" kunt u de website raadplegen : www.toekomstreligieuserfgoed.nl . Ook veel nuttige informatie is hier te vinden. De verschenen publicaties zijn te vinden via <https://toekomstreligieuserfgoed.nl/publicaties>

De Agenda

In juni 2014 vond in de Sint Aegtenkapel in Amerfoort de start plaats van het project "Nationale Agenda Religieus Erfgoed". Dit project op initiatief van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en het ministerie van OCW betrok een brede coalitie van partijen bij een actieve inzet voor een goede toekomst voor het religieus erfgoed. Ook de kerkgenootschappen waren hierbij betrokken via de commissie kerkelijke gebouwen van het CIO (CIO-K).

Bij de start van het project in 2014 werd een "agenda" gelanceerd, die 7 agendapunten omvatte. Dit betrof:

1. kerken en kloosters in voortgaand gebruik,
2. gebruik, exploitatie en financiering,
3. bedoelde en onbedoelde uitwerking van wet- en regelgeving,
4. praktische handreikingen,

In 2008 vond het Jaar van het Religieus Erfgoed plaats. Dit jaar leverde naast veel aandacht en activiteiten een Strategisch Plan voor het Religieus Erfgoed op, met als titel "Geloof in de toekomst!".

Enkele van de aanbevelingen uit dit rapport zijn:

- Er moet een gezamenlijke agenda komen voor de toekomst van het religieus erfgoed (nr 6).
- Er moet gewerkt worden aan een gezamenlijke strategie voor de toekomst van het religieus erfgoed (nr 7).

Enkele van de actiepunten luiden:

- Van alle betrokken partijen wordt de komende jaren een extra inspanning gevraagd voor de instandhouding van het gebouwd religieus erfgoed (nr 4).
- Er moeten voldoende financiële middelen beschikbaar worden gesteld voor de instandhouding van het RE (nr 5).
- Het Rijk dient de subsidiepercentages voor het monumentaal gebouwd RE te verhogen (nr 6).
- Vanuit de basis moeten krachten worden gestimuleerd om te komen tot een Nationale Organisatie Kerkelijke Gebouwen (nr 7).

- training en scholing,
5. tussentijd en toekomstperspectief,
6. waarde in meervoud,
7. communicatie: open kerken en kloosters.

De "Agenda" bouwde voort op het Jaar van het Religieus Erfgoed dat in 2008 plaatsvond (zie hierboven).

De Nationale Agenda RE - en voorafgaande ontwikkelingen - heeft het nodige opgeleverd:

- bewustwording dat het vraagstuk van de toekomst van monumentale kerken en kloosters brede aandacht en inzet behoeft, discussie en gesprek;
- bezinning en publicaties over concrete onderwerpen als voortgezet gebruik, breder gebruik, afstoten en herbesteding;
- een groot aantal aandachtspunten dat concrete invulling en vervolg behoeft.

Vanuit de gezamenlijke kerkgenootschappen is met veel mensen

geparticipeerd in dit project: de werkgroepen die rondom de 7 "agendapunten" actief zijn geweest, in de begeleidingscommissie en bij de afsluitende conclusies.

Voor CIO-K is een belangrijk aandachtspunt de aandacht voor de kerkgebouwen in "voortgaand gebruik", dat wil zeggen die gebouwen die door een kerkelijke gemeente of parochie voor de wekelijkse erediensten worden gebruikt.

De uitkomsten van de "Agenda": verbinding naar de toekomst Tijdens de slotbijeenkomst op 8 december j.l. in Naarden werd een slotdocument gepubliceerd, dat de naam kreeg "Verbinding naar de toekomst", een gezamenlijke strategie voor het Nederlands Religieus Erfgoed.

De volledige tekst hiervan is te vinden via <https://toekomstreligieuserfgoed.nl/nieuws/verbinding-naar-de-toekomst-boekje-met-opbrengsten-agenda>

Grote kerk van Naarden

De belangrijkste punten uit dit slotdocument zijn de volgende:

1. Gebruik:

bij het vinden van oplossingen en maatregelen voor de toekomst van monumentale kerken wordt rekening gehouden met het (voortgaande) gebruik.

Dit omvat:

- a. oorspronkelijk of voortgaand gebruik,
- b. multifunctioneel gebruik – naast a,
- c. herbestemming.

2. Expertise-ontwikkeling en kennisoverdracht.

Behoud en bundeling van kennis zijn belangrijk voor de monumentale kerken en kloosters. Maar ook nieuwe ontwikkelingen t.a.v. duurzaamheid en exploitatiemogelijkheden verdienen aandacht.

Het behouden, ontwikkelen, verbinden en ontsluiten van kennis

en ervaring op het gebied van deze gebouwen en hun interieurs is daarom erg belangrijk

3. Waarden van gebouwen en hun interieurs.

Kerkgebouwen en kloosters verschillen naar de waarden van exterieurs en interieurs. Bij de vraag wat voor mogelijkheden er zijn voor behoud en gebruik en wat er mogelijk is, zullen deze waarden in balans moeten worden gebracht met de ruimte die voor verandering noodzakelijk is. Of anders gezegd: in een kerk met een minder waardevol interieur zijn meer veranderingen mogelijk, dan in een kerkgebouw met belangrijk historisch interieur, dat vaak een eenheid vormt met het gebouw: een zgn. ensemble.

Actiepunten

De verschillende deelnemende organisaties die aan deze Agenda hebben deelgenomen hebben een tiental actiepunten geformuleerd.

Dit zijn:

- 1e. De samenwerking tussen de deelnemers in de Agenda wordt voortgezet;
- 2e. alle partners in de Agenda blijven zich inzetten om bij te dragen aan gebruik, behoud en ontwikkeling van het religieuze erfgoed; ook werken zij mee aan de versterking en uitbreiding van het hiervoor benodigde maatschappelijk draagvlak;
- 3e. de rijksoverheid neemt het voortouw om te komen tot een kenniscentrum voor religieus erfgoed, in overleg met eigenaren en andere betrokkenen;
- 4e. eigenaren en hun koepels zetten zich in om vroegtijdig toekomstige ontwikkelingen te signaleren en deze te delen met relevante partners;
- 5e. de rijksoverheid neemt het initiatief om te kijken naar waarden van dit erfgoed en de interieurs;
- 6e. bij de evaluatie van de nu bestaande subsidieregelingen (w.o. BRIM) in 2018 bekijkt de rijksoverheid of een andere verdeling van financiële middelen noodzakelijk is;
- 7e. provincies ondersteunen initiatieven tot behoud of herbestemming van religieus erfgoed door middel van hun instrumenten voor ruimtelijke ontwikkeling;
- 8e. gemeenten worden gevraagd in hun eigen beleid rekening te houden met religieus erfgoed en daar actief aan bij te dragen in de ontwikkeling voor lokale scenario's (zoals kerkensies);
- 9e. wet- en regelgeving van gemeenten wordt toegankelijker gemaakt en is dienstbaar aan het voortgezette gebruik of de herbestemming van religieus erfgoed;
- 10e. maatschappelijke organisaties ondersteunen waar mogelijk een kansrijke toekomst voor religieus erfgoed.

Overleg gestart over de uitkomsten van de "Agenda".

Meteen na de kerstvakantie is in dit nieuwe jaar het overleg gestart om aan het bovenstaande een concrete inhoud te geven. Hopelijk zal hierover binnen afzienbare tijd meer te melden zijn.

In dit vervolg zijn de kerken ook zelf "aan zet":

- de kerkgenootschappen zijn

druk bezig om hun "gebouwen-voorraad" in kaart te brengen. Dat is geen eenvoudige zaak. Ook in de Protestantse Kerk wordt hieraan gewerkt: hoeveel kerkgebouwen zijn er in elke provincie die eigendom zijn van een kerkelijke gemeente en in gebruik zijn voor de eredienst?

- Bezinning vindt ook plaats op de financiële mogelijkheden van de plaatselijke gemeenten voor behoud en beheer van kerkgebouwen en de begrenzing daarvan. In de Protestantse Kerk wordt als stelregel aanbevolen dat de onkosten van de gebouwen onder de 25 pct. van de totale jaarlijkse uitgaven op de begroting dienen te blijven.
- Advies en ondersteuning wordt geboden aan kerkbesturen. In dit kader verscheen in april 2016 de publicatie "beheer in tijden van krimp – een staalkaart van mogelijkheden". (Deze is te verkrijgen via de webwinkel van de website van de Protestantse Kerk).

Aandacht in de Tweede Kamer voor religieus erfgoed

Op 3 november jl. vond in de Tweede Kamer een zgn. rondetafelgesprek plaats over "uitdagingen en mogelijke oplossingen voor het religieus erfgoed". Dit gesprek vond plaats op initiatief van de kamerleden Seegers (CU) en Pechtold (D66) tijdens een bijeenkomst van de vaste Kamercommissie voor cultuur. De verschillende deelnemers aan dit gesprek bepleitten elk op eigen wijze voor meer aandacht van de landelijke politiek voor de toekomst van het religieus erfgoed. Namens CIO-K namen twee vertegenwoordigers deel aan dit gesprek. Zij bepleitten o.a.

- meer rekening te houden met voortgaand gebruik van monumentale kerkgebouwen;
- een meerjarige afspraak tussen overheden en kerkeigenaren over beleid en uitvoering daarvan voor religieus erfgoed (convenant);
- een kenniscentrum of expertisenetwerk voor dit erfgoed dat een aantal zaken goed in kaart brengt (aantallen gebouwen, gebruik) en dat adviseert aan eigenaren;

Interieur Grote kerk van Naarden

- rekening houden met religieus erfgoed bij de komende evaluatie van regelingen zoals de BRIM.
- meer mogelijkheden voor clustering van onderhoud en deskundigheidsbevordering voor monumentale kerkgebouwen;
- het opstellen van kerkensies per gemeente of regio kan een goed middel zijn om tot overleg tussen kerkeigenaren en lokale overheid te komen;
- er dient een oplossing gevonden te worden voor de onverwachte aanwijzing van niet-beschermde kerkgebouwen tot gemeentelijk monument.

Begrotingsbehandeling OCW

Tijdens de begrotingsbehandeling 2017 van het onderdeel cultuur op 21 november jl. werd een drietal moties ingediend en aangenomen die betrekking hadden op religieus erfgoed:

- Nr 73: over het voorkomen van

- leegstand van religieus erfgoed.
- Nr 74 (later hernummerd in 89): over het betrekken van omwonenden bij de herbestemming van een monument.
- Nr 75: over de mogelijkheden tot verduurzaming van religieus erfgoed.

De eerstgenoemde motie is de meest omvattende en belangrijkste. Deze werd met algemene stemmen aangenomen. Een belangrijk signaal van de Kamer aan de regering. Volledige tekst: zie overzicht in kader op pagina 66.

Belangrijke elementen in deze motie zijn

- een integrale afweging,
- bezien wat in de komende periode nodig is,
- gezien de leegstandsontwikkeling binnen het religieus erfgoed.

Deze motie biedt, naar de opvatting van CIO-K, ook basis voor een

Motie 73 luidt:

De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende dat de Agenda Toekomst Religieus Erfgoed dit jaar wordt afgerond en de resultaten hiervan op 8 december zullen worden gepresenteerd; constaterende dat de Agenda weliswaar wordt afgerond, maar dat het aantal kerken dat leeg komt te staan, de komende periode nog zal oplopen; van mening dat een integrale afweging met oog op de toekomst van ons religieus erfgoed van het grootste belang is; verzoekt de regering, in overleg te gaan met de partners van de Agenda, de provincies en de gemeenten om te bezien wat de komende periode nodig is gezien de leegstandsontwikkeling binnen het religieus erfgoed, en de uitkomsten hiervan mee te nemen in de evaluatie van de monumentenzorg die is voorzien voor 2018, en gaat over tot de orde van de dag

intensivering van de aandacht voor de monumentale kerkgebouwen die in gebruik blijven voor de eredienst, zoals:

- is de hoogte van het eigen aandeel in de subsidiabele kosten nog wel op te brengen? (50 pct. van de subsidiabele kosten – en daarnaast 100 pct. van de niet-subsidiabele kosten?)
- kunnen de administratieve lasten die gepaard gaan met de aanvraag van (BRIM) subsidie worden vereenvoudigd?

Aandacht in de verkiezingsprogramma's

Op 15 maart a.s. vinden de verkiezingen voor de leden van de Tweede Kamer plaats.

Verschillende politieke partijen besteden in hun (concept) verkiezingsprogramma's aandacht aan erfgoed:

- D66 wil erfgoed behouden voor volgende generaties;
- het CDA vindt behoud van erfgoed van groot belang;
- de CU wil € 100 miljoen extra voor onderhoud aan rijksmonumenten met bijzondere aandacht voor het kerkelijk erfgoed;
- de SGP vindt historisch erfgoed belangrijk en bepleit o.m. verhoging van het budget voor onderhoud van monumenten, voor zowel grote als kleine kerkgebouwen.

Conclusies

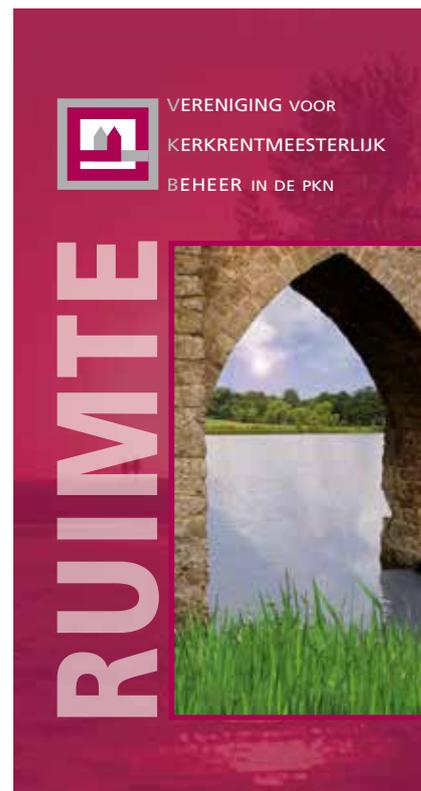
Het project "Nationale Agenda" heeft een brede coalitie opgeleverd van partijen die zich willen inzetten voor behoud en (her)bestemming van monumentale kerkgebouwen en kloosters. Het project heeft een aantal concrete aanbevelingen

opgeleverd die een vervolg moeten krijgen. Het is van groot belang dat deze afspraken in concrete acties worden omgezet. Verheugend is de brede aandacht in de Kamer voor het religieuze erfgoed. Het rondetafelgesprek gaf dit duidelijk weer en vormde een goede opmaat naar de moties die bij de begrotingsbehandeling werden ingediend. De belangrijkste motie werd met algemene stemmen aangenomen.

2017 wordt dus een belangrijk jaar voor het nemen van concrete stappen en maatregelen: er komen Kamerverkiezingen met daarna de vorming van een nieuwe regering. Verschillende partijen besteden in hun verkiezingsprogramma aandacht aan het (religieus) erfgoed. Tegelijkertijd is het ministerie van OCW bezig met de evaluatie van de bestaande subsidieregelingen (waarvan de BRIM de belangrijkste is). Er lijken verschillende openingen te kunnen ontstaan om de randvoorwaarden voor de instandhouding van monumentale kerkgebouwen en kloosters te verbeteren. De commissie kerkelijke gebouwen van het CIO (CIO-K) zal zich hiermee blijven bezighouden. Maar u kunt zelf ook uw bijdrage leveren: in contacten met politieke partijen, (.a.s.) Kamerleden, bewindspersonen. Dit laatste geldt zeker ook voor de provincie: dit blijft een belangrijke bestuurslaag voor het erfgoed, vanwege de restauratiesubsidies en de eigen middelen die verschillende provincies inzetten voor erfgoed.

De heer Broekhuizen is secretaris van CIO-K en werkzaam bij het protestants landelijk dienstencentrum in Utrecht.

Voorlichtingsboekje "Ruimte"

Leverbaar is het boekje "Ruimte" dat voor verschillende doeleinden geschikt is. In de eerste plaats kan het gebruikt worden voor de belijdeniscatechisanten om hun informatie te geven over de financiële behoefte van kerk en plaatselijke gemeente, over de bestuurlijke opbouw van de kerk, enz.

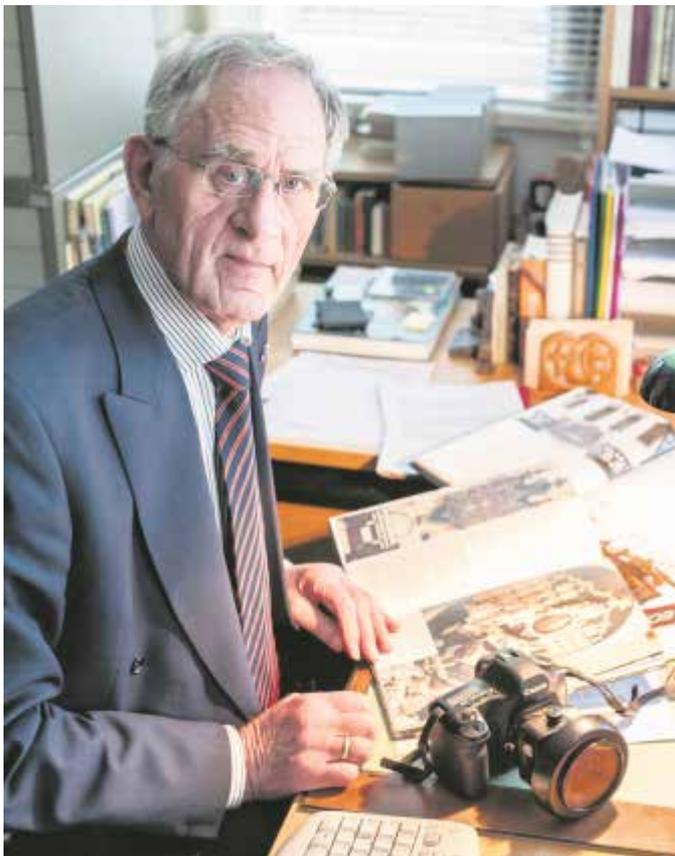
Verder is dit boekje uitermate geschikt om uit te reiken aan de vele vrijwilligers die zich voor de plaatselijke gemeente inzetten.

Tenslotte kan dit boekje op gemeenteveningen gebruikt worden om informatie te geven over de gehele organisatie van kerk en gemeente.

"Ruimte" is een fraai geïllustreerd boekje, dat informatie biedt die van belang is voor alle leden, die wat meer over kerk en gemeente dienen te weten.

De prijs voor dit boekje, bedraagt € 1,00 exclusief verzendkosten en BTW. Bestellen kan via de webshop door in te loggen op de website www.kerkrentmeester.nl, per e-mail aan j.zwep@kerkrentmeester.nl of per telefoon 078-63 93 665

Publicatie gewijd aan dr. Regnerus Steensma

Regnerus Steensma met camera in zijn werkkamer in 2012
(foto Erik Veenstra, De Streekkrant)

Begin november 2016 verscheen een uitgave van de Stichting Bedehuizen Overijssel Flevoland (SBOF) met als titel "Maar niet met steen en hout alleen, is 't Grote werk gedaan". Het initiatief voor deze uitgave is genomen door ds. drs. Frans Wiersma, vice-voorzitter van de SBOF. De heer Wiersma initieerde in 1988 de oprichting van de SBOF. Zijn brede kennis van en interesse in de bouwkunst en interieur van religieuze monumenten, en de contacten die hij daartoe heeft opgedaan, liggen aan deze publicatie ten grondslag.

Deze publicatie is vooral gewijd aan wijlen dr. Regnerus Steensma en het belangrijke werk dat de heer Steensma verricht heeft. Regnerus Steensma heeft veel onderzoek gedaan en heeft veel geïnventariseerd en gepubliceerd zoals ook uit dit boekje weer blijkt. Zijn kennis heeft hij op deze manier

overgedragen aan jongere generaties die met zijn inzichten kijken naar de kracht en de pracht van kerken. De Steensma lezing van dr. Justin Kroesen die de heer Kroesen op 18 december 2015 in de Radboudkerk van Jorwert hield, maakte dit nog eens duidelijk.

In het boekje, dat 64 pagina's bevat, zijn bijdragen opgenomen van achtereenvolgens Frans Wiersma, Justin Kroesen en Regnerus Steensma. In het voorwoord van deze uitgave wijst mevrouw Netty van den Nieuwboer-Langenkamp, voorzitter van de SBOF, op het belang van de oprichting van de Stichtingen Oude Groninger Kerken en Oude Friese Kerken. Dit zijn voorbeelden geweest voor andere regio's waar soortgelijke stichtingen tot stand zijn gekomen.

In de provincies Overijssel en Flevoland, twee provincies met een

minder groot aantal oude kerken dan bijvoorbeeld in Groningen en Friesland, wordt de aandacht steeds meer gericht op kerken die in hun bestaan bedreigd worden. Dit vraagt om ondersteuning en mogelijke oplossingen. De SBOF wil in de toekomst graag haar bijdrage aan deze discussie leveren met als doel de waardevolle monumenten te behouden en de kennis hierover te koesteren.

■ Kerk Luxemburg gaat zichzelf bedruipen

Het Reformatorisch Dagblad van 27 december 2016 meldt dat Luxemburg vanaf dit jaar een officiële scheiding tussen kerk en staat kent, wat erop neer komt dat het onderhoud van kathedralen voor de helft voor rekening van de staat en voor de andere helft voor rekening van de kerken komt.

Voor kathedralen zoals in Luxemburg-Stad en Echternach, geldt een bijzondere regeling omdat deze kerken een nationale betekenis hebben. In december 2016 tekenden vertegenwoordigers van de staat en de kerken een overeenkomst voor de financiering van deze gebouwen. De regeling voorziet in een gemeenschappelijk fonds dat de eigendommen van de kerk beheert. Het voorstel moet nog door het parlement, maar dat lijkt geen bezwaar te hebben.

Inrichten van Kerken

Bij restauratie, renovatie en nieuwbouw

Dorpskerk Bathmen

www.pimvandijkdesigns.nl

tel: 0575-528803

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA. PASSIE VOOR MENS EN TECHNIEK.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN & TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
 ☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
 ☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

kerkarchitect.nl

nieuwbouw | renovatie | uitbreiding | interieurontwerp

GrafiServices is dé specialist in gedrukte communicatie voor de nationale en internationale markt. Van advies, vormgeving, prepress, drukken, nabewerking tot distributie. Ons team regisseert en ontzorgt voor opdrachtgevers hun communicatie met het beste resultaat.

service voor communicatie

Kanaalweg 30
 3526 KM Utrecht
 (030) 2 822 822
www.grafiservices.nl
info@grafiservices.nl

INRICHTING KERKINTERIEURS - RESTAURATIE KERKINTERIEURS

Wij leveren kerkinterieurs op maat, van klassiek tot modern.

Zoals een preekstoel, lessenaar, knielbank, doopvont, collectezakrekken of liturgisch centrum.

BIJ ONS KUNT U REKENEN OP KWALITEIT EN VAKMANSCHAP.

CONTACT
 Asserstraat 59
 9451 TA Rolde
 0592 - 24 32 39
www.inhout-meubels.nl
info@inhout-meubels.nl

Liturgisch plan voor kerkgebouwen

In VBMK-Nieuws, het informatieblad van de Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland, van november 2016 geeft dr. ir. C.H. Doevendans, bestuurslid van de VBMK, een toelichting op de sacrale betekenis van het kerkgebouw. Het gesprek daarover met de kerkelijke gemeente loopt niet altijd vlot. De seculiere overheid spreekt de kerkelijke gemeente aan als eigenaar van een cultuurhistorisch monument, maar niet als bezitter van een economisch vastgoed dat geëxploiteerd moet worden. "Dat is natuurlijk niet onterecht, maar toch gaat deze aanspraak voorbij aan de betekenis van een kerkgebouw voor de kerkelijke gemeente. Een seculiere kerkvisie kan nooit volledig recht doen aan de betekenis van het kerkgebouw, met name de sacrale betekenis".

Feitelijke betekenis

Daarom introduceert de heer Doevendans het idee van een liturgisch plan. Een dergelijk plan kan worden gebruikt om te bepalen welke de liturgische ruimten en onderdelen van een kerkgebouw zijn. Zo geeft het plan antwoord op de vraag wat het kerkgebouw feitelijk tot kerk maakt. Daarmee kan bij ander (ook meervoudig) gebruik of herbestemming rekening worden gehouden om de oorspronkelijke, sacramentele betekenis van het kerkgebouw vast te houden. Het is de bedoeling om vast te stellen welk liturgisch gebruik in de toekomst van de kerk gemaakt zal worden en welke ruimten en onderdelen daarvoor essentieel zijn. Dit liturgisch concept is dan de vertaling van de sacramentele betekenis van het kerkgebouw.

Het liturgisch concept bestaat uit ruimtelijke onderdelen van een kerkgebouw, maar ook uit roerende zaken, zoals het kerkmeubilair dat

nodig is voor de eredienst, met name voor de sacramenten van preek, avondmaal en doop. Duidelijk zal zijn dat er interpretatieverschillen zullen zijn over wat wel en niet tot het liturgisch concept behoort en hoe het er uit ziet of uit zal zien. Er bestaan verschillen tussen denominaties, maar ook tussen individuele liturgen en kerkleden, die elk hun eigen opvatting over liturgie hebben.

Het liturgisch concept maakt een (kerk)gebouw tot kerk. Niet tot een heilige plaats, wel tot een sacrale of gewijde ruimte. Het liturgisch concept van een kerkgebouw duidt op de intrinsieke betekenis van een kerk, essentieel voor het benoemen van een kerkgebouw als kerk. Is dit er niet of wordt dit bij hergebruik of herbestemming uit de weg geruimd, dan is de kerk in de intrinsieke betekenis geen kerk meer en wordt het gebouw een pseudokerk.

Fundamentele vragen

Een liturgische plan voor een kerkgebouw beantwoordt drie fundamentele vragen volgens een brochure van de Anglicaanse kerk uit 2013, die zich overigens toespitst op kathedralen:

- Wat wilt u dat uw kerkgebouw tot uitdrukking brengt over de aard van het Christelijk Evangelie?
- Wat vertelt uw gebouw over liturgie?
- Wat zegt de liturgie over uw gebouw?

Het liturgisch plan geeft vervolgens antwoord op de volgende vragen:

- Welke visie is er op het gebruik van de kathedraal? Hoe functioneert deze nu en straks? Welke stakeholders zijn er en wie is de 'eigenaar'?
- Welke typen liturgie worden beoefend? Welke variëteit aan vormen is nodig? Wat moet de kathedraal door zijn gebruik vertellen en aan wie? (b.v. de

geregelde of incidentele kerkbezoeker).

- Wat is de rol van muziek en voorstellingen?
- Wat is de rol van liturgische omgang?

Een belangrijk begrip is de liturgische geografie, zoals welke ruimtes zijn wezenlijk voor de liturgie en hoe worden deze gebruikt? Hoe verhouden deze ruimtes zich fysiek en liturgisch tot elkaar? Wat is de relatie tussen het belangrijkste liturgisch meubilair, zoals altaar en doopvont? En hoe verhoudt zich ander gebruik tot het liturgische gebruik?

De Anglicaanse brochure richt zich op kathedralen en liturgisch gebruik in verband met de eredienst, maar veronderstelt daarnaast wel ander gebruik, nevenschikkend aan dit specifieke liturgisch gebruik. Een liturgisch plan kan ruimer worden opgevat, zonder het specifieke element van de eredienst te misken. Uitgangspunt is dan een ruimere interpretatie van het begrip liturgie, dat ook andere vormen van kerkgebruik kan omvatten.

Friese Harich begraaft zelf de doden

Eigenlijk is er in het Friese Harich in de afgelopen eeuw niet zo veel veranderd. Nog steeds geldt daar de zogenaamde burenplicht, die ervoor zorgt dat een overledene een waardig afscheid krijgt, zo begint een publicatie in het Reformatorisch Dagblad van 7 november 2016. "Onze kracht is dat we het allemaal nog zelf doen. We hebben nog een eigen bode en we hebben eigen dragers. Zolang de bode hier uit het dorp komt, houden wij het wel vol." Voorzitter Durk Tuinier van de uitvaartvereniging De Laatste Eer in Harich, dat 484 inwoners telt, is optimistisch gestemd over de toekomst. "Het ziet er rooskleurig uit voor de vereniging." Op de kaart, waarmee de leden werden uitgenodigd voor de viering van het honderdjarig bestaan van De Laatste Eer, staat dat de vereniging nog „springlevend” is. De jubileumviering ging op 4 november van start met een bijeenkomst in de protestantse kerk in Harich. Voor zaterdag stond er een uitvaartbeurs op het programma.

Waardige begrafenis

Tot het begin van de 20e eeuw kenden vrijwel alle dorpen in Friesland, en ook in veel andere provincies, de burenplicht. Daarbij werd ervan uitgegaan dat de burens van de overledene voor een waardige begrafenis zorgden. Met het oprichten van verenigingen kwam een einde aan deze bijzondere traditie. De verenigingen namen een bode in dienst, die de taken van de buurt overnam. Op veel plaatsen zijn nu uitvaartverzorgers actief. Daarmee werd de uitvaartwereld commerciëler en soms ook onpersoonlijker. In Harich is het tot nu toe gelukt om de uitvaartverzorgers op afstand te houden. "Wij doen het zelf", aldus de heer Tuinier. "Met elkaar hebben we de verantwoordelijkheid om de dorpsgenoten op een goede wijze naar het kerkhof te brengen of te cremieren."

Daarbij spelen betaalbaarheid en betrouwbaarheid een belangrijke rol. "Het is allemaal heel dichtbij. De bode kent alle mensen in het dorp." De uitvaartvereniging in Harich werd

Kerkgebouw van Harich

in 1916 opgericht. Na de oprichtingsvergadering konden de inwoners lid worden van de vereniging. "Veel mensen zagen er eerst tegen op om lid te worden", zo vertelt voorzitter Tuinier. "Maar het bestuur wist uiteindelijk vrijwel alle inwoners te overtuigen van het nut en de voordelen van de vereniging".

Naar draagkracht

Evenals in veel andere dorpen was de hoogte van de contributie op de ledenvergadering een regelmatig terugkerend onderwerp van gesprek. Leden betaalden contributie naar draagkracht. In Harich bepaalde het aantal koeien de hoogte van de ledenbijdrage. Een grote boer betaalde zo meer contributie dan een keuterboer. "Destijds was dat een prachtig systeem", vindt de heer Tuinier.

Boerenarbeiders werden in de beginjaren regelmatig ingeschakeld om een graf te delven. "Dat gebeurde dan in de tijd van de baas", aldus de voorzitter. Aanvankelijk droeg de uitvaartvereniging in Harich de naam Helpt Elkander. Maar in de jaren 60 van de vorige eeuw dook in de notulen de naam "De Laatste Eer" op.

Momenteel telt de vereniging 450 leden. Zij wonen niet alleen in Harich, maar ook in omliggende dorpen en soms zelfs in een andere provincie. De contributie bedraagt € 16 per lid per jaar. Een van de omringende dorpen is Ruigahuizen, dat 118 inwoners heeft. Tot in de jaren 30 van de vorige eeuw had dit dorp een eigen begrafenisvereniging. "Daar is niet zo veel over bekend. De vereniging is opgedoekt. Een deel van de leden ging naar Balk, anderen gingen naar Harich", vertelt de heer Tuinier. Ruigahuizen heeft nog wel een eigen begraafplaats. Ooit stond daar een kerkje. Nu geniet de begraafplaats bekendheid wegens de karakteristieke klokkenstoel. De begraafplaats is een jaar of zes geleden uitgebreid.

Grafkelder

In Harich worden de overleden inwoners begraven op de begraafplaats bij de protestantse kerk. De adellijke familie Van Swinderen beschikt in de kerk over een grafkelder. Tegenwoordig is Johan Kranenburg bode van de uitvaartvereniging. "Als het nodig is, regelt hij alles", merkt de voorzitter op. De vereniging beschikt over zes dragers. Stopt een drager, dan is het volgens

de heer Tuinier niet moeilijk om een opvolger te vinden. Datzelfde geldt voor bestuursleden. "Er is vaak maar één telefoontje nodig." Overigens hoeven de dragers niet zo vaak in actie te komen. "We hebben drie tot vier uitvaarten per jaar. Dat valt wel mee", aldus de heer Tuinier. Een enkele keer doet een niet-lid een beroep op De Laatste Eer. „In dat geval worden er wat meer kosten in rekening gebracht."

■ Martinikerk Sneek blijft over als icoon

Er blijft straks één kerkgebouw over voor de Protestantse Gemeente Sneek. Eerder sloten de deuren van de Ichthuskerk en de Noorderkerk. Nu volgen er weer twee protestantse kerken, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 17 november 2016.

Feitelijk is het nauwelijks voor te stellen dat over enkele jaren één van de grootste steden in Friesland nog maar één rooms-katholieke kerk (aan de Singel) heeft en één kerk waar de leden van de Protestantse Kerk in Nederland samenkomen. Sneek een bolwerk van rooms-katholieken, maar zeker ook van voormalige hervormden en gereformeerden, kan het straks met twee kerkgebouwen af.

Bij sommige leden van de protestantse gemeente zal het verlies van weer enkele gebouwen als een zware klap aankomen. Destijds werd Sneek geprezen om de wijze waarop men kerksluiting had toegepast. Niet alleen snijden in gebouwen, maar ook investeren in het pastoraat. Inmiddels is het ledental zodanig terug gelopen dat drie kerkgebouwen voor de vieringen te veel is.

In een programma van eisen, dat in februari 2016 is vastgesteld door de Stuurgroep Visie 2020, wordt straks uitgegaan van één kerkgebouw. Deze multifunctionele kerk moet een kerkzaal krijgen met 600 zitplaatsen. Herkenbaar als kerkruimte en met een open karakter. Daarnaast zou de nieuwe multifunctionele kerk van Sneek een kleine kapel moeten krijgen voor kleinere samenkomsten, zoals rouw- en trouwdiensten. Andere wensen zijn:

■ Handleiding voor kerkrentmeesters

Leverbaar is de 20e en herziene druk van de Handleiding voor kerkrentmeesters. Het boekje is een naslagwerk en verwijsgids voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk.

De handleiding is verkrijgbaar via de webshop: www.kerkrentmeester.nl. Of per e-mail via info@kerkrentmeester.nl. De kosten voor de handleiding zijn € 12,50 exclusief 6 pct. BTW en verzendkosten.

een stiltecentrum, ontvangstruimte met goede horecafaciliteiten, een tentoonstellingsruimte, een jeugdruimte, drie zaalruimten (uit te breiden naar vijf), een kantoor, een spreekkamer en een ruimte voor het kerkelijk bureau.

Berekend is dat een dergelijke verbouwing van de Oosterkerk bijna € 1,5 miljoen gaat kosten. Voor de Zuiderkerk ligt de investering op € 285.000 en bij de keuze voor de Martinikerk minimaal € 330.000. Onder andere met medewerking van het Kantoor der Kerkelijke Goederen is op een rijtje gezet welke onderhoudskosten de huidige kerkgebouwen met zich meebrengen. De reden waarom voor de Martinikerk is gekozen is dat de Martinikerk weliswaar de hoogste verbruiks- en onderhoudskosten heeft, maar dat deze

kerk de meeste kans op een goede exploitatie biedt.

De Martinikerk wordt ook gezien als een icoon in Sneek en heeft in dit opzicht meer 'gevoelswaarde' en de meeste uitstraling. Door de verwachte opbrengst van de verkoop van de Ooster- en de Zuiderkerk kan de aanpassing van de Martinikerk grotendeels worden bekostigd, zo wordt verwacht.

Verwacht wordt dat een definitief besluit welke kerken er dichtgaan in 2017 kan worden genomen. Dan moet ook nog bekeken worden of de voorstellen, zoals die er liggen voor de verbouwing van een van de kerken, ook uitgevoerd kunnen worden. In 2020 moet het traject zijn afgerond.

■ Gift € 100.000 voor kerken Raard en Dedgum

Het Reformatorisch Dagblad van 15 december 2016 meldt dat een echtpaar uit het zuidwesten van Friesland de Stichting Alde Fryske Tsjerken € 100.000 schonk voor het behoud van twee kerken. Het grootste deel van het bedrag gaat naar het instandhoudingsfonds voor de kerk van Raard, ten westen van Dokkum, zodat het toekomstige onderhoud van dit kerkje is veilig gesteld. De rest van het bedrag mag worden gebruikt voor de restauratie van de kerk van Dedgum, ten zuiden van Bolsward.

De schenking kwam totaal onverwacht voor de Stichting Alde Fryske Tsjerken. "Het stond zomaar op onze bankrekening", vertelt directeur Gerhard Bakker. Samen met voorzitter Jan Kersbergen heeft hij de schenkers thuis bezocht. Ze willen niet met name genoemd worden en ook hun woonplaats moet geheim blijven. Bakker: "Het blijken donateurs van het eerste uur te zijn, mensen die zich meteen bij de oprichting in 1970 hebben aangemeld. Hij vertelde dat ze altijd heel gewoon en sober hebben geleefd. In overleg met de kinderen is besloten dit bedrag aan de stichting te schenken." Stichting Oude Friese Kerken is sinds 1979 eigenaar van de kerk in Raard en sinds 2014 van het bedehuis in Dedgum.

Lakerveld
ingenieurs- & architectuurbureau

Periodiek Instandhoudingsplan - Restauratieplan - Renovatieplan - Herbestemming - Transformatie

Interieurplan - Bouwhistorisch onderzoek - Cultuurhistorisch onderzoek - Bouwkundige opname

Noordzijde 95' | 4225 PL Noordeloos | 0183-582600
info@lakerveld-noordeloos.nl | www.lakerveld-noordeloos.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheugel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheugel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

MONDIAL MOUVERS

Kattenberg Verhuizingen

MONDIAL MOUVERS

Aad de Wit Verhuizingen

**Dé verhuizers
van de VKB**

**#VRIJBLIJVENDE
OFFERTE EN
DESKUNDIG ADVIES
OP MAAT**

#0800 - 022 17 22

[Lees meer op www.vkb-verhuizingen.nl](http://www.vkb-verhuizingen.nl)

Nieuws uit de provincies

J.C. Riemersma

B. Veerbeek

Op 24 november 2016 belegde het bestuur van de afdeling Gelderland zijn najaarsvergadering in het verenigingsgebouw van de Hervormde gemeente van Beekbergen. De afdelingsvoorzitter, de heer J.C. Riemersma, mocht een volle zaal met ruim 70 aanwezigen welkom heten. Hij opent de bijeenkomst met het lezen van Psalm 121 en het gebed van de week.

De heer Riemersma deelt mee dat geruime tijd geleden besloten was over het onderwerp “Kerk 2025” door twee getalenteerde sprekers een inleiding te laten houden, waarvoor de directeur van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland, de heer Haaije Feenstra, en de directeur van de VKB, de heer Jos Aarnoudse, benaderd zijn. Daardoor was het niet mogelijk om voor de optimalisering van de plaatselijke geldwerving - overigens ook een belangrijk onderwerp - voldoende tijd in te ruimen.

Omdat verschillende aanwezigen het jammer vonden dat de optimalisering van de plaatselijke geldwerving vanavond niet besproken wordt,

zegt de voorzitter toe dat een PowerPoint presentatie hiervan op verzoek zal worden toegezonden.

Waarom kerk?

Hierna krijgt de heer Haaije Feenstra het woord. Met behulp van de PowerPoint laat hij zien en legt daarbij uit waarom het rapport “Kerk 2025 – Waar een Woord is, is een weg” tot uitvoering is gekomen. De heer Feenstra wijst er op dat de organisatie van de Protestantse Kerk in Nederland – en dus ook van de gemeenten - gaat veranderen. Die wordt eenvoudiger. Hierdoor ontstaat er meer ruimte voor de inhoud – het geloof. Want het geloof en de geloofsgemeenschap zijn belangrijker dan de organisatie van de kerk. Het gaat niet om het regelen, maar om geloven. Toch lijkt de organisatiestructuur soms de inhoud in de weg te zitten. Die geluiden hoort de synode vanuit het land.

De heer Feenstra deelt mee dat als reactie daarop de nota ‘Kerk 2025: Waar een Woord is, is een weg’ is geschreven. De essentie van het rapport gaat om de hoop dat er in 2025 een betekenisvolle kerk zal zijn. Een kerk die een gemeenschap van mensen wil zijn die elkaar aanvaarden in Jezus’ naam en die voor elkaar willen instaan. Een kerk die er is rondom geloof en geloofsgemeenschap en rondom de diaconale en maatschappelijke presentie. Want in de kerk horen we woorden (Evangelie), die we nergens ander horen. De kerk helpt om te begrijpen wat ‘goed leven’ is. Niet alleen voor onszelf maar ook voor de samenleving. De kerk is niet de plaats voor pasklare antwoorden, maar wel valt er vanuit de Bijbel en de christelijke traditie licht op de dingen van het leven.

Nieuwe organisatievorm

Vanuit die gedachte probeert Kerk

B. Veerbeek

2025 vormen te vinden waarin deze inhoud tot zijn recht komt. Het geloof en de geloofsgemeenschap vragen om een organisatie van de kerk die deze ondersteunt. Regelen en vergaderen zou geloof en kerken goede moeten komen. De heer Feenstra deelt mee dat de synode besloot de organisatie van de kerk hierop aan te passen. Dat betekent dat de gemeente meer ruimte krijgt en met minder regels te maken krijgt. Maar tegelijk zijn we samen kerk en zal er zorg voor elkaar moeten zijn. Het huidige aantal classes van 74 wordt teruggebracht naar 11 regionale classes. In Gelderland blijven er 2 classes over, te weten Gelderland West en Gelderland Oost. De voorzitter van deze nieuwe classes is een vrijgesteld predikant die zich vooral zal richten op de gemeenten en de predikanten in zijn of haar werkgebied. Verder wordt de rechtspraak/het opzicht vereenvoudigd, wordt gesproken over de mobiliteit van predikanten en wordt er gedacht aan een terminering van de periode dat de predikant in eenzelfde gemeente mag staan.

Inkrimping Dienstenorganisatie

De heer Feenstra wijst er op dat ook ►

Haaije Feenstra

de Dienstenorganisatie wordt ingeperkt in menskracht. Het aantal fte's dat in 2005 nog zo'n 400 bedroeg, zal rond 2020 teruglopen naar 200. Het regionale steunpunt in Gelderland van waaruit de adviseurs kerkbeheer de gemeenten met raad en daad terzijde stonden, zal verdwijnen. Vanaf 1 januari 2017 is het cluster Ondersteuning Gemeenten het aanspreekpunt van alle dienstverlening die uitgaat van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland. Vanaf 1 januari 2017 is de helpdesk bereikbaar van maandag t/m donderdag van 9.00–21.00 uur; op vrijdag van 9.00–16.00 uur. Daarnaast zal de gemeente voor begeleiding terecht kunnen bij zelfstandige adviseurs die echter niet gratis zullen werken (hetgeen momenteel ook niet het geval is), zo besluit de heer Feenstra.

Analyse-instrument

Hierna krijgt de heer Aarnoudse het woord. Hij geeft aan dat veranderingen van oudsher hebben plaatsgevonden en dat de mens zich daarop heeft aangepast. Waaraan kerkrentmeesters naar zijn overtuiging dringend behoefte hebben, is het beschikken over een management-tool voor het runnen van de winkel. Kerkrentmeesters moeten goede vergelijkingen kunnen maken over hoe de situatie vroeger was, hoe die nu is en wat de verwachting voor de nabije toekomst is.

De heer Aarnoudse is van mening dat een analyse-instrument voor de kerkrentmeester om de eigen beheerssituatie goed te kunnen beoordelen, een onmisbare onder-

steuning is voor het optimaal uitvoeren van de taak van kerkrentmeester. In dat instrument, dat een pro-actief kerkbeheer moet bevorderen, wordt een aantal variabelen opgenomen die in hun samenhang een beeld van de gemeente geven of van een reeks gemeenten. Deze variabelen zijn:

- de variabelen van de vier kerkrentmeesterlijke eidsvelen: mensen, gebouwen, geld en organisatie;
- de ecclesiologische variabelen die laten zien wat voor soort kerkelijke gemeente men is; en
- de sociologische variabelen waaruit blijkt in welke omgeving men kerk is.

Het bezit van zo'n instrument zal kerkrentmeesters aanzetten om integraler, plaatselijker en pro-actiever met elkaar na te denken over de vormen van kerk-zijn die we nastreven en wat daar kerkrentmeesterlijk gezien voor nodig is.

Koepel kerkbeheer

De heer Aarnoudse wijst er op dat in aanvulling op dit analyse-instrument de kwaliteit van het kerkrentmeesterlijk beheer bevorderd kan worden door:

- het verder in kaart brengen van de bestaande expertise onder kerkrentmeesters, in de kerk, organisaties, bedrijven en vrijgestelde adviseurs. Per sector en per regio;
- ontwikkeling van een digitaal platform voor het verzamelen van informatie, kennis en training op het gebied van kerkrentmeesterlijke beheerszaken; en
- nadenken over de toekomst van onze historische kerkgebouwen die onze erfenis vormen.

Het analyse-instrument met de hiervoor genoemde drie zaken wil de VKB op een hoger plan brengen in verband met de veranderingen in en rondom de kerk en de veranderende positie van de Dienstenorganisatie betreffende de ondersteuning van gemeenten. De VKB gaat dit op allerlei manieren stimuleren met haar eigen organisatie maar ook met anderen, zoals de Dienstenorganisatie. Als een koepel rond kerkbeheer, in samenwerking met de Dienstenor-

Jos Aarnoudse

ganisatie van de kerk en andere flankerende organisaties op het gebied van beheer.

Pro-actief

De heer Aarnoudse deelt mee dat naar de mening van de VKB de kerk dit niet zo hard oppakt, want de gesprekken over koepelvorming verlopen traag. Daarom gaat de VKB met haar leden en de afdelingsbesturen de uitvoering zelf ter hand nemen. Het gaat de VKB om een wending naar pro-actief kerkrentmeesterlijk beheer.

Pro-actief, dat wil zeggen, dat je vooruitkijkt en op tijd maatregelen neemt om niet vast te lopen. In het Evangelie vergelijkt Jezus het christen worden en christen zijn met een bouwwerk of een veldtocht. Er is alle ruimte in het Evangelie voor gaan-in-vertrouwen, 'het onbekende land' tegemoet, maar er is ook ruimte, sterker nog, de Heer dringt aan op nadenken over de toekomst en over de vraag of je het allemaal wel kunt volbrengen en hoe. Het is waar: als de Heer het huis niet bouwt, tevergeefs zwoegen de arbeiders. Het gaat om bouwen aan de gemeente, aan het huis van God, vanuit het besef dat we afhankelijk zijn van Gods zegen. Tegelijk zijn het wel de arbeiders die geacht worden zich in te spannen, ook kerkrentmeesters, en wel op een verstandige en bezonnen manier.

Vitale vormen van kerk-zijn

De heer Aarnoudse stelt dat het de VKB gaat om vitale vormen van kerk-zijn - ook in de toekomst - in Nederland, gerelateerd aan de eigen

lokale mogelijkheden. Dat vraagt om beleid. Vitaal associëren wij in onze cultuur met groot, jong en dynamisch. Maar als het om de kerk gaat, moeten we daarvan af. Een kleine stabiele gemeenschap van ouderen die elkaar weet vast te houden en die zich laat voeden door het Evangelie kan een heel vitale vorm van kerk-zijn betekenen. Een grote kerk vol met jong en oud die daar gevoed wordt door muziek en prediking, door ontmoeting en onderling gesprek, door onderwijs en inspiratie, is prachtig. Maar het is niet het enig wenselijke. Noodzakelijk is dat er plekken blijven waar mensen, wie zij ook zijn, kunnen zitten aan de voeten van de Heer, zoals Maria de zuster van Martha, en die kunnen herkennen in wat daar geboden wordt. Dat kan grootschalig maar dat kan ook kleinschalig.

Reorganisatie van de kerk en de bijdrage van de VKB

De heer Aarnoudse deelt mee dat de VKB het proces van Kerk 2015 nauwlettend volgt. De dienstverlening aan de gemeenten, die het steeds moeilijker krijgen, wordt drastisch aangepast. Voor vraagstukken waar men persoonlijke begeleiding zou wensen, kan men niet meer in Utrecht terecht. Wel met vragen waarvoor een telefoondesk komt met een team dat geacht wordt op eenvoudige vragen een adequaat antwoord te kunnen geven. Ook komt er een doorverwijzing naar externe dienstverleners, maar als daarvan gebruik gemaakt wordt, moet een plaatselijke gemeente wel rekening houden met de kosten die hieruit voortvloeien.

De VKB ervaart het synodebesluit als een voldongen feit, namelijk een uitgangspunt voor verder opereren. De VKB probeert als belangenbehartiger dichtbij het proces van reorganisatie binnen de kerk te blijven. Zij stelt zich daarbij coöperatief op. Als dienstverlener gaan we uit van de nieuwe situatie. Het hoofdbestuur heeft hierin de afgelopen tijd flink geïnvesteerd. Ingaande 2017 wordt het maandblad "Kerkbeheer" vernieuwd, er komt meer toegankelijk informatie over alle soorten van kerkrentmeesterlijke items op de website beschikbaar, VKB Academy gaat van start, er komen cursussen

en er wordt in kaart gebracht tot welke adviseurs, organisaties, dienstverleners en bedrijven kerkrentmeesters zich voor hun vragen het beste kunnen wenden.

Samen werken

De heer Aarnoudse is van mening dat we elkaar juist nu nodig hebben. Daarom is het goed om de VKB te benaderen met vragen, maar ook met oplossingen of met goede praktijken die u hebt weten te realiseren. Daarom is het goed om u ook te laten benaderen als wij wat van u willen weten. Hoe u er voor staat, of hoe u dingen hebt aangepakt. Het is dringend nodig om met elkaar samen te werken, vanuit het hoofdbestuur met de provinciale afdelingen, vanuit het bureau met u als leden en omgekeerd, met de kerk, met de RCBB's, met aanpalende organisaties als bijvoorbeeld de SBKG's, met flankerende organisaties. Om samen de veranderingen waar we voor staan in en met onze kerk de aankomende tijd het hoofd te kunnen bieden, zo besluit de heer Aarnoudse.

In de rondvraag wordt nog aangehaald dat er pioniersplekken zijn ontstaan vanuit de Protestantse Kerk in Nederland om te komen tot andere vormen van kerk zijn. Ook wordt naar aanleiding van een vraag genoemd dat in bepaalde gevallen het duurdere advieswerk kan worden gecompenseerd door middel van financiële hulp uit de solidariteitskas.

Nadat de voorzitter beide inleiders bedankt heeft voor hun heldere uiteenzetting van de problematiek die behandeld en besproken werd, sluit hij de vergadering, nadat de heer Aarnoudse een dankgebed heeft uitgesproken.

De heer Veerbeek is secretaris van het bestuur van de afdeling Gelderland van de VKB.

■ Asbest verwijderen in tien stappen

In "Donatus Dichterbij", het informatieblad over verzekeren van kerken en monumenten van Donatus Verzekeringen, van november 2016 is in tien aandachtspunten vermeld wat een huiseigenaar behoort te doen als hij bij het slopen asbest tegenkomt. Allereerst: direct een gespecialiseerd bedrijf inschakelen en het volgende stappenplan volgen.

1. Huiseigenaren dienen altijd eerst een asbestinventarisatie te laten maken door een gespecialiseerd bedrijf. Voor informatie: zie www.ascert.nl.
2. Blijkt uit de inventarisatie dat het om minder dan 35 m² hechtgebonden asbesthoudend materiaal gaat (type A), dan mag men het zelf verwijderen. In overige gevallen mag dat alleen door een gespecialiseerd bedrijf.
3. Wie het asbest zelf mag verwijderen, moet eerst een sloopmelding doen via www.omgevingsloket.nl Op de website www.rijksoverheid.nl is vermeld welke regels gelden voor het verwijderen van asbest (zie ook punt 9).
4. Wie het asbest niet kan of mag verwijderen, kan terecht bij een erkend asbestsaneerder. Zie www.ascert.nl
5. Laat het bedrijf een asbestinventarisatie maken.
6. Laat het bedrijf een sloopmelding doen via www.omgevingsloket.nl Daar moet het bedrijf de vergunningencheck doen, want soms is een omgevingsvergunning nodig voor de benodigde werkzaamheden. De asbestinventarisatie moet bij de melding of vergunningsaanvraag worden gevoegd.
7. Is de toestemming of vergunning er, dan niet direct beginnen. Eerst moet de start van de werkzaamheden bij de gemeente worden gemeld.
8. Als het werk klaar is, moet degene die de sloopmelding heeft gedaan ook het einde van de werkzaamheden melden.
9. Het asbesthoudend materiaal moet worden ingeleverd bij een

Ruim 100 wederopbouwkerken in Zeeland in voortbestaan bedreigd

De ruim honderd wederopbouwkerken in Zeeland worden in hun voortbestaan bedreigd. Omdat de meeste (95 procent) geen monumentenstatus hebben, zijn ze niet beschermd tegen sloop, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 20 december 2016.

De Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) heeft recent de waarde en betekenis onderzocht van alle kerken die tussen 1940 en 1970 in de provincie zijn gebouwd. Volgens David Koren, samensteller van het rapport "Tussen baksteen en beton", bevinden zich er onder de ruim 100 bedehuizen zeker 28 die bescherming verdienen. "In Zeeland heeft alleen de gemeente Terneuzen een vijftal kerken de status van gemeentelijk monument gegeven", zegt de adviseur cultuurhistorie en monumenten bij SCEZ.

Zeeland kent vergeleken met andere provincies relatief veel wederopbouwkerken. Dat komt doordat veel kerken verwoest zijn in de Tweede Wereldoorlog, onder meer tijdens de slag om de Schelde eind 1944. Tijdens de watersnoodramp in 1953 liep nog eens een groot aantal kerkgebouwen onherstelbare schade op. Nieuwbouw was bittere noodzaak.

Niet afbreken

In januari 2017 voert de SCEZ overleg met alle wethouders in Zeeland die ruimtelijke ordening en cultuur in hun portefeuille hebben. Koren: "We zullen dan duidelijk maken dat het belangrijk is om de naoorlogse kerken te koesteren. Als

afvalpunt. Men kan dat zelf doen of het bedrijf neemt het mee om in te leveren en/of te laten verwerken.

10. Wie het asbesthoudend materiaal inlevert, ontvangt zogenoemde vrijgavedocumen-

De Petruskerk te Serooskerke (Walcheren) die zich onder de wederopbouwkerken in Zeeland bevindt

een kerkgebouw monument wordt, wil dat niet zeggen dat het niet voor andere doeleinden kan worden gebruikt. De ontwikkeling dat kerken andere gebruiksfuncties krijgen, houd je niet tegen. Een beschermde status betekent echter dat er voorwaarden aan verbonden zijn als je het gebouw wilt aanpassen. En de kerk mag dan natuurlijk niet worden afgebroken."

De noodzaak van gemeentelijke bescherming dringt des te meer nu de landelijke overheid steeds kieskeuriger wordt bij het aanwijzen van rijksmonumenten. "In Zeeland zijn maar twee wederopbouwkerken rijksmonument: de rooms-katholieke Heilige Maria-Tenhemelopneming-

ten en/of stortbonnen. Dat is het bewijs dat het asbest op de juiste manier is verwijderd en ingeleverd. Stuur een kleurenkopie van deze documenten naar de betreffende gemeente.

kerk in Philippine en de protestantse kerk in Schore. Het Rijk heeft alle kerken in Nederland al meerdere malen geïnventariseerd. Op dit moment wijst het alleen nog bij hoge uitzondering gebouwen als rijksmonument aan."

Waarde

De kerken die Koren bekeek voor zijn rapport zijn beoordeeld op cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde en op zeldzaamheid. Er is gekeken naar materiaalkeuze en de waarde van het interieur. Ook onderzocht Koren in hoeverre de bedehuizen belangrijk zijn in het oeuvre van de architecten die de kerken ontwierpen. De Zeeuwse wederopbouwkerken zijn verrassend afwisselend, aldus Koren. Ze zijn niet buitengewoon kwetsbaar, maar eerder stevig en robuust. "Vaak werden ze gebouwd van baksteen, soms zelfs van beton. Ze zijn neergezet als statement. Het viel me op dat de kerken van de Gereformeerde Gemeenten in de loop der tijd meer uitstraling kregen.

Ze werden aanvankelijk - indachtig de opvatting dat je niet aan stenen moet hechten, maar aan het Woord - bijna weggestopt in dorp of stad. Langzamerhand kregen ze een rijkere en voornamere uitstraling. De architecten maakten ontwerpen waaruit een voorkeur sprak voor moderne vormen. De Sionkerk uit 1979 in Goes - weliswaar van na de wederopbouwperiode - is daar een voorbeeld van: een uiterst monumentale kerk die naar mijn mening in de toekomst zeker in aanmerking komt voor een monumentenstatus. De bedehuizen van de oud gereformeerden zijn nog steeds bescheiden en sober."

Toeristenkerken

Na de wederopbouwperiode stopte de bouw van kerken in Zeeland allerminst. Sinds 1970 kwamen er nog ruim zestig kerkgebouwen in de provincie bij. Vele ervan vallen niet zo op in het straatbeeld. Ook dat is, aldus Koren, een reden waarom ze misschien niet de aandacht krijgen die ze volgens hem verdienen. Ze staan vaak niet in de dorpskern of het stadshart.

Bijzonder zijn de toeristenkerken die sinds de jaren vijftig in Zeeland verrezen, waaronder een aantal openluchtkerken. Het zijn voornamelijk rooms-katholieke kerken die werden gebouwd voor de aanzwellende stroom rooms-katholieke toeristen die sinds die tijd vanuit Brabant, Limburg en het Duitse Noord-Rijnland-Westfalen het overwegend protestantse Zeeland opzochten. "De kerken kwamen er mede op initiatief van de bisschoppen, die vonden dat toeristen de gelegenheid moesten hebben om ook tijdens hun vakantie te kerken. Ook op Terschelling, in de kop van Noord-Holland en op Goeree-Overflakkee heb je dergelijke toeristenkerken."

Koren hoopt dat zijn rapport ertoe bijdraagt dat er zo veel mogelijk wederopbouwkerken worden gered, ook als ze door een kerkgenootschap moeten worden afgestoten. „Elke kerk die verdwijnt, is een verlies voor de gemeenschap. Elke kerk heeft een geschiedenis en vertelt een verhaal. Je ziet vaak dat het verdriet na een sloop nog lang

na ijlt, omdat een kerk iets bijzonders is waaraan mensen - gelovig of niet - gehecht raken. Daarom is het goed dat kerken andere functies kunnen krijgen waarmee de samenleving wordt gediend. Bijvoorbeeld als gezondheidscentrum, gemeenschapscentrum of dorps huis. Natuurlijk heb je het liefst dat mensen er

hun geloof kunnen belijden, maar liever een kerk als huiskamer waar wordt gemusiceerd, vergaderd of geklaverjast dan een afgebroken kerk. Deze godshuizen waren er om mensen troost te bieden in bange dagen. Nu kunnen ze op een andere manier van algemeen nut zijn voor de maatschappij."

Kerken en kloosters in de uitverkoop

Als kerken en kloosters overbodig zijn geworden, kunnen ze nog best dienst doen als woning, buurthuis, werkplaats, appartementencomplex, cultureel centrum en soms als kroeg, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 31 december 2016. Ook in 2016 verloor een groot aantal kerkgebouwen zijn oorspronkelijke functie.

Een willekeurige greep van kerken die in de verkoop gingen: de rooms-katholieke St.-Victorkerk in het Gelderse Afferden, de gereformeerde Morgensterkerk in Capelle aan den IJssel, de Westerkerk van de gereformeerde gemeente in Utrecht, het gebouw van het Leger des Heils in het centrum van Apeldoorn. In korte tijd vond Reliplan, landelijk adviesbureau voor de herbestemming van kerkelijk vastgoed, er een andere bestemming voor.

Verkoopsnelheid

De verkoopsnelheid van kerkelijke gebouwen is in het afgelopen jaar toegenomen, zegt Mickey Bosschert, directeur van Reliplan, "De Victor-kerk in Afferden bijvoorbeeld werd binnen drie maanden verkocht. Dat is toch een enorm object, niet echt gangbaar in zo'n klein dorp zou je zeggen. Het is verkocht aan een boeddhistisch bezinningscentrum uit België."

Reliplan bestond in november 25 jaar en heeft in die jaren bemiddeld bij de herbestemming van 941 kerkgebouwen en kloosters. De gebouwen waarvoor een andere passende bestemming wordt gezocht, zijn eerder dit jaar door Reliplan ondergebracht in het Maatschappelijk Vastgoed Kennis

Centrum, gevestigd te Amsterdam. Daarin zit het hele archief van Reliplan, inclusief bestemmingsplannen, foto's, historische beschrijvingen en blauwdrukken. Nu wordt de laatste hand gelegd aan de ontsluiting van het archief. Mw. Bosschert startte Reliplan eind 1991, toen een Amsterdams kerkgebouw dat haar dierbaar was, gesloopt dreigde te worden. "Het was de hervormde kerk in Amsterdam-Noord. Het ging mij toen al aan het hart dat zoiets moois zou verdwijnen. Gelukkig kon het kerkgebouw aangekocht worden door een pinkster-gemeente. Wij hebben nog geholpen met de financiering ervan. En jaren later is het gebouw zelfs nog gerenoveerd."

Secularisatie

Reliplan heeft nog heel wat in de verkoop, bijvoorbeeld de St.-Annakapel met voormalige kosterwoning in het centrum van Kampen (€ 345.000), de hervormde kapel uit 1917 in het Drentse Eesergroen (€ 350.000), een eeuwenoude kerk met woongedeelte in het Noord-Hollandse Twisk (€ 475.000), en de voormalige rooms-katholieke kerk met pastorie in Deest, in het Land van Maas en Waal (€ 765.000). Ook in 2016 waren het de feiten: Nederland seculariseert, al meer dan zestig jaar.

Het is allemaal neergang en overbodigheid. Wat doet zoiets met u?
"Daar word ik niet somber van of zo, want ik geloof in de golfbeweging van de dingen. De belangstelling voor kerk en religie trekt echt wel

Zie vervolg pagina 80

Programma Algemene Ledenvergadering

Kerkrentmeester 2017: na

22 april

ALGEMENE LEDENVERGADERING

09.00 – 09.30 uur ontvangst met koffie in 'De Fontein' te Nijkerk. Gelegenheid voor ontmoeting

09.30 – 10.00 uur start algemene ledenvergadering, opening en welkom door voorzitter mr. Peter A. de Lange

1. huishoudelijke aangelegenheden
 - a. ingekomen stukken en mededelingen
 - b. benoeming nieuw bestuurslid dhr. mr. P. (Pieter) van den Boogaart uit Oud-Beijerland
 - c. verslag van de algemene ledenvergadering d.d. 16 april 2016 te Amersfoort
 - d. jaarverslag 2016 van het hoofdbestuur van de VKB
 - e. jaarrekening en verantwoording 2016 van het hoofdbestuur van de VKB
 - f. voorstel contributie per 1 januari 2017
2. korte presentatie van de eerste resultaten van de Actie Kerkbalans 2017 door Jan Schinkelshoek, voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving.

3. rondvraag en sluiting van de algemene ledenvergadering door voorzitter mr. Peter de Lange (vragen voor de rondvraag kunnen door leden tot 8 april 2017 worden ingediend bij het bureau van de VKB)

10.00 – 10.15 uur muzikaal intermezzo door Dirk Jan Warnaar

10.15 – 10.45 uur pauze, gelegenheid voor onderlinge ontmoeting

CONGRES MORGENPROGRAMMA (10.45 – 12.15 uur)

1. jaarrede door voorzitter mr. Peter de Lange

2. hoofdspreker

3. reactie op de lezing van de hoofdspreker door drs. Jos Aarnoudse, directeur VKB

4. reacties van de aanwezigen op de lezing van de hoofdspreker en discussie

5. Kerkbeheer-estafette (introdunctie vernieuwde Kerkbeheer)

6. muzikaal intermezzo door Dirk Jan Warnaar

LUNCH(12.15 – 13.00)

Gratis lunch en gelegenheid voor onderlinge ontmoeting

KORTE PRESENTATIES & SPEEDDATES (13.00 – 14.30 uur)

In verschillende zalen houden VKB bestuurders drie keer een korte presentatie over de ontwikkelingen op de vier beleidsterreinen van de VKB: organisatie - mensen – gebouwen – geld.

In die zelfde zalen zijn er voor diverse thema's die vallen onder het betreffende beleidsterrein deskundigen aanwezig bij hun speeddate-tafel. Zij kunnen vervolgens door de aanwezigen aangeschoten worden voor het stellen van vragen.

Een voorlopige greep uit de thema's ziet u hieronder:

- orgels door Max van der Klooster (lid commissie orgelzaken van de Protestantse Kerk)
- begraafplaatsen door Jacques LaCroix en Ad Rigters (beiden lid van de commissie begraafplaatsen van de VKB)
- gebouwen door Dick Hoogendoorn en Martin Tiernego (beiden lid van de commissie gebouwen en monumenten van de VKB)
- VKB beleid betreffende gebouwen, orgels en monumenten door Peter de Wit (hoofdbestuurslid met portefeuille 'gebouwen')
- verzekeringen door Conny van Hoogstraten (namens verzekeringsadviseur Marsh) en Leo Schippers (namens verzekeringsadviseur Mercer)
- beleggen door Teun Copier (directeur bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer)
- beleggen in grond door Hendrik Jan Woltersom (kerkrentmeester KKG Amersfoort)
- administratie door Wilco den Dikken van het Kantoor der Kerkelijke Administraties te Amersfoort
- Kerkbalans door Bert van Rijssen (projectmanager VKB) en Kees van den Berg (manager speciale projecten Dienstenorganisatie PKN)

Ledenvergadering en VKB-congres voor proactief kerkbeheer! april 2017

- de kerkrentmeesters als werkgever, mobiliteit predikanten, rechtspositionele ontwikkelingen en rechtspositie kosters door Gert Koffeman (hoofdbestuurslid met portefeuille 'mensen'), Jack van den Bosch, Jan Kos en Paul Hogendoorn (leden van de commissie mensen van de VKB) en Dirk de Vogel (voorzitter van de CNV Kustersbond)
- kerk2025 door Cor de Raadt (vice-voorzitter van de VKB) en Henk van der Wal (2e secretaris van de VKB en voorzitter van de VKB- afdeling Overijssel en Flevoland)

PLENAIR VERVOLG MIDDAGPROGRAMMA

14.45 – 15.00 uur uitreiking van de Mercer/Marsh-VKB Award door Cor de Raadt (vice-voorzitter van de VKB)

15.00 – 15.20 uur plenaire bespreking van de speeddates door hoofdbestuursleden van de VKB

15.20 – 15.50 uur cultureel moment door Rob Favier, liedjesschrijver en cabaretier

15.50 – 16.30 uur afsluitende borrel

Praktisch

Presentaties en speeddates

Aanmelden voor zaalpresentatie en speeddates is niet nodig. U kunt op 22 april terecht bij de deskundigen met uw vraag of opmerking. Natuurlijk kunt u ook luisteren naar de vragen en opmerkingen van andere kerkrentmeesters en de reacties van de deskundigen. De keuze kunt u ter plaatse maken.

Cabaretier Rob Favier

Rob Favier is een 'bekende Nederlander' als het gaat om christelijke evenementen. Behalve cabaretier is hij liedjesschrijver, entertainer en theoloog. Rob Favier zal op zijn eigen wijze een cultureel moment verzorgen. We verklappen nog niets over zijn aanpak, maar we weten zeker dat hij de zaal mee krijgt met zijn aanstekelijke enthousiasme.

Lunch

De lunch is gratis. Heeft u dieetwensen of allergieën? Geef het aan ons door en wij proberen in samenspraak met de cateraar tegemoet te komen aan uw wensen.

Locatie

De algemene ledenvergadering en het congres worden gehouden in kerkgebouw 'De Fontein' te Nijkerk.

Het adres is Ds. Kuypersstraat 2, 3863 CA Nijkerk. Er is voldoende parkeergelegenheid direct naast het kerkgebouw voor bezoekers die met de auto komen.

Er is een bushalte op loopafstand, kijk op <http://9292.nl/> voor de exacte tijden.

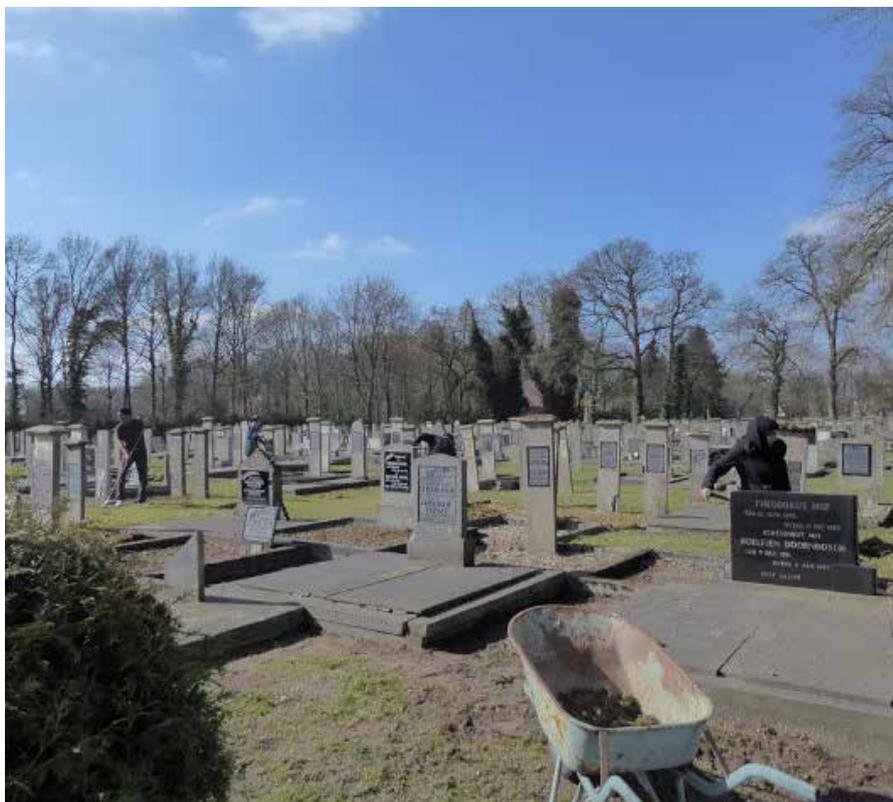
Kerkbestuur Bellingwolde streeft naar onderhoudsfonds voor begraafplaats

Het wordt steeds moeilijker om de begraafplaats in Bellingwolde in goede staat te houden, zo meldt het Dagblad van het Noorden van 9 december 2016. Een nieuw op te richten fonds moet redding brengen. Dat zeggen de bestuurders van de Protestantse gemeente Bellingwolde. Die is eigenaar van de Magnuskerk, maar heeft ook de nabij gelegen begraafplaats, die 7.000 graven telt, in eigendom.

“Het is daarmee een grote begraafplaats” zegt kerkrentmeester Arie Heeling. “En dat betekent dat het onderhoud duur is. Bij dat onderhoud moet je denken aan het in goede staat houden van paden en bosschages, maar ook van oude graven”. Lange tijd kon dat onderhoud voor een belangrijk deel worden betaald met geld dat binnenkwam door uitgifte van graven. “Maar er worden structureel minder graven uitgegeven”, zegt Heeling. “Steeds meer mensen kiezen voor een crematie. Dat zie je overal en dus ook in Bellingwolde. Het gevolg is dat onze inkomsten teruglopen waardoor we te weinig geld hebben voor het onderhoud”.

De kerkelijke gemeente is daardoor vooral aangewezen op vrijwilligers. Mannen en vrouwen die de handen uit de mouwen steken op de begraafplaats zonder dat ze daar iets voor krijgen. “Gelukkig hebben we nog altijd zulke vrijwilligers. De afgelopen periode hebben zij enorm veel werk verricht op de begraafplaats waardoor die er nu weer goed bij ligt. Het probleem is dat je niet

weer aan. Je ziet het om je heen dat mensen op zoek zijn naar iets, naar iets wat echt is. De kerk staat symbool voor gemeenschapszin, en dat hebben we in de toekomst heel hard nodig. Ik weet het bijna zeker. Het zouden alleen de traditionele

steeds een beroep op deze mensen kunt doen. Hun aantal neemt ook beetje bij beetje af.

De kerkrentmeesters willen daarom nu een fonds stichten. Een fonds waarmee we bijvoorbeeld één dag per week een professionele kracht voor het onderhoud kunnen inhuren” zegt Heeling. “Waardoor we er zeker van zijn dat de rustplaats er altijd acceptabel bij ligt”. Het geld voor dit fonds wordt, zo hopen Heeling en zijn collega-bestuurders, opgebracht door nabestaanden van mensen die op de begraafplaats begraven liggen. “We zijn begonnen met een actie waarbij die nabestaan-

kerken kunnen zijn, die niet willen vernieuwen, die het moeilijk gaan krijgen.”

Boschert is altijd tegenstander geweest van de sloop van kerken. “Je moet er niet aan denken dat er geen kerken meer zijn. Stel je voor.”

den gevraagd wordt € 25,00 per jaar te geven. Ongeveer honderd mensen hebben hierop positief gereageerd. Hopelijk krijgen wij zo’n fonds waarin we elk jaar duizenden euro’s kunnen stoppen. Want zoveel geld hebben we zeker nodig”.

De zorgen over het onderhoud zijn trouwens niet de enige die Heeling plagen. De begraafplaats, die op een betrekkelijk stille plek is gelegen, wordt namelijk ook regelmatig gebruikt als dumpplaats voor allerlei spullen, zoals stofzuigers, frituur- en andere apparatuur. “Die rommel wordt in containers gegooid die op de begraafplaats staan” zegt Heeling. “Die zijn bedoeld voor onder meer groenafval, maar niet voor dit soort apparatuur. Dat moet naar een reguliere stortplek worden gebracht, in dit geval die van de gemeente Bellingwolde. Het getuigt niet van respect dat mensen een begraafplaats als stortplek gebruiken. Hopelijk houdt dat snel op.”

KERK in UITVOERING 2016 – 2017

Terugblik VKB-Congres 2016

Op zaterdag 16 april 2016 werd het jaarlijks congres van de VKB gehouden. De VKB kent vier leidende thema's waarmee ze haar werk structureert: Mensen – Organisatie – Gebouwen – Geld. In 2016 lag het accent vooral op het thema 'organisatie'. In zijn jaarrede stond de voorzitter, mr. P.A. de Lange, stil bij het thema 'Een stap verder'. Dat was uiteraard een knipoog naar de terminologie die gebruikt wordt bij de beleidsontwikkeling binnen de Protestantse Kerk rond 'Kerk 2025'. Het gaat om de voortgang van de Woordverkondiging. De missionaire, pastorale en diaconale presentie van de kerk vindt daarin zijn oorsprong. Beheer is daaraan dienstbaar. Beheer volgt kerk. Dat geldt ook voor de VKB ten aanzien van de ontwikkelingen in de Protestantse kerk. De VKB heeft opvattingen, maar uiteindelijk beslissen de ambtelijke vergaderingen. De VKB ziet wel dat de huidige situatie aanleiding geeft tot een inzet op samenwerking en vernieuwing. De Lange deed in zijn jaarrede diverse concrete voorstellen.

De hoofdinleider op het congres was prof. H. de Roest. In een bevolgen inleiding bepaalde de praktische theoloog zijn gehoor bij al het positieve dat we tot op de dag van vandaag in de kerk kunnen tegen komen. Het is niet moeilijk om te somberen, maar laten we niet te vergeten te waarderen wat waardering verdient. Na 'waardering' volgde 'verwondering'. Wat is het apart dat er überhaupt kerk is. We gaan uit van de bestaande situatie. Als er een gemeente van betrokken senioren is, is dat een vitale gemeente. We moeten stoppen om vooral steeds te wijzen op wat er niet is. Het derde thema in de inleiding van professor De Roest was 'roeping'. Open blijven staan voor de werkzaamheid Gods, en je afvragen, waar ligt met onze gemeenschap een roeping in de aankomende tijd. Ga niet kopiëren, maar zoek de eigen roeping.

Tenslotte komt het vierde thema aan de orde: investeren. De Roest staat stil bij de rol van geld en die van kerkrentmeesters in de kerk. Na het referaat van De Roest, is aan drs. Aarnoudse, de nieuwe directeur van de VKB, de eerste reactie. Hij waardeert de positieve insteek zeer, maar er zijn in het verleden ook dingen niet goed gegaan, waarvan we moeten leren. Veranderen en een transitie geeft ook pijn. Geld volgt roeping, maar gegeven situaties brengen ook bestaande verplichtingen met zich mee. Het lijkt het bekende kerkrentmeesterlijke gemits en gemaar na een bevolgen verhaal, maar zo wordt het niet bedoeld, aldus Aarnoudse. 'We zijn u zeer erkentelijk voor de manier waarop u altijd het kerkbeheer betreft bij uw praktisch-theologische bezinning op

gemeenteopbouw en kerk-zijn'. Het geheel was een opmaat tot een levendige en uitgebreide bespreking met de aanwezigen in de zaal.

In de Algemene Ledenvergadering op dezelfde dag werd afscheid genomen van de bestuursleden mw. M.W. Volders en mw. ds. L.G. Bos. Erelid Th. L van Hazel overleed in februari 2016 en werd tijdens de vergadering door de voorzitter herdacht.

Aansluitend aan de algemene ledenvergadering sprak dhr. J. Schinkelshoek als nieuwe voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving van de Protestantse kerk de aanwezigen toe. Hij ontvouwde enkele plannen voor vernieuwing rond de Actie Kerkbalans. Tijdens het congres sprak werd door de heer drs. C. de Raadt namens de jury voor de derde keer de VKB- Marsh-Mercer Award uitgereikt. Dit gebeurde aan de Hervormde Gemeente Klundert, terwijl een Protestantse wijkgemeente uit Hilversum de aanmoedigingsprijs kreeg. Beide hadden initiatieven ingezonden waarin samenwerking centraal stond.

MENSEN

Vanuit de Beleidscommissie Mensen (BCM) is de VKB vertegenwoordigd in het georganiseerd overleg voor predikanten en het georganiseerd overleg voor medewerkers van de kerk. De commissie is weer op sterkte en kwam regelmatig bijeen.

Mobiliteit predikanten

Doordat in april 2016 alle synodevoorstellen rond Kerk 2025 werden aangenomen, behalve dat over de mobiliteit van predikanten, werd dat thema een discussiepunt. Op initiatief van portefeuillehouder 'mensen' binnen het VKB bestuur, dhr. G. Koffeman, werd contact gezocht met bestuur en directie van de Bond van Nederlandse Predikanten. In de zomer van 2016 werd overeenstemming bereikt over een gezamenlijke visie. Ondertussen werd er door het moderamen van de synode een werkgroep mobiliteit in het leven geroepen, om een nieuw besluitvoorstel voor de synode over dit thema voor te bereiden. Zowel de VKB als de BNP zijn vertegenwoordigd in deze werkgroep, die in februari 2017 haar eindrapport moet uitbrengen.

Binnen de organisatie van de VKB is er aandacht geschonken aan de bemensing van het eigen bestuur. Ook de bezetting van het centraal bureau in Dordrecht vroeg de nodige aandacht, aangezien er sprake was van aan situatie van langdurige ziekte. ▶

GEBOUWEN

Gebouwen en monumenten

De afgelopen tijd zijn er veel kerken geweest die noodgedwongen moesten nadenken over het sluiten van een kerkgebouw. Het aantal kerkgebouwen dat een kerkelijke functie heeft, neemt af. Dit heeft ook gevolgen voor organisaties die adviseren op het gebied van kerkgebouwen, zoals de Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen. Deze stichtingen komen twee maal per jaar in het OVO-overleg bijeen om met de VKB informatie uit te wisselen op het gebied van kerkgebouwen.

Vanuit de Commissie Gebouwen en Monumenten zijn een aantal adviezen gegeven aan gemeenten die met een vraagstuk van kerkafstoting te maken hadden. De voorzitter van de commissie, de heer ir. D. Hoogendoorn, neemt deel aan de werkgroep Kerken en Kloosters in voortgaand religieus gebruik. Deze werkgroep is opgericht in het kader van het project 'de agenda van de toekomst van het religieus erfgoed'. Dit is een samenwerking van verschillende partners (o.a. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) die zich buigt over de toekomst voor het religieus erfgoed. De werkgroep is opgericht om tastbare acties met heldere doelstellingen te formuleren die de komende jaren tot concrete resultaten moeten leiden voor kerkelijke gebouwen die nog een kerkelijke functie blijven houden.

In het najaar 2016 herstartte de werkgroep kerkgebouwen van de Protestantse Kerk. In deze werkgroep wordt namens de VKB deelgenomen door de voorzitter mr. P.A. de Lange.

Kerkelijke begraafplaatsen

In onze kerk zijn ongeveer 440 plaatselijke gemeenten die een kerkelijke begraafplaats exploiteren. De Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen (CBKB) van de VKB, die de colleges van kerkrentmeesters met raad en daad bij deze zaken terzijde staat, heeft ook in dit verslagjaar diverse adviezen aan colleges uitgebracht met name op het gebied van het beheersreglement.

Verder heeft de CBKB het afgelopen jaar hard gewerkt aan de voorbereiding van een nieuwe editie van het Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen, dat – naar gehoopt wordt – in maart 2017 kan uitkomen.

Commissie Orgelzaken (COZ)

De begeleiding van orgeladvisering is en blijft de voornaamste taak van de COZ. In 2016 zijn 7 beknopte inspecties (voorheen 'quickscans' geheten) uitgevoerd. Daarnaast zijn er 6 orgelprojecten met advisering via de commissie afgerond. Het betreft instrumenten in Assen, Weesp, Bolsward, Borne, Delft en Huizen. De commissie besloot voortaan na elke ingebruikneming een evaluatieformulier naar het betreffende college van kerkrentmeesters te sturen.

De COZ werkt alleen samen met gecertificeerde orgeladviseurs. De samenwerking met adviseur ir. H. Kooiker werd beëindigd. De commissie heeft daarna contact gezocht met twee bureaus voor akoestische adviezen.

De aan de COZ gelieerde orgeladviseurs zijn goed op de hoogte van de wettelijke regelgeving in het kader van het Besluit Rijkssubsidieering Instandhouding Monumenten (BRIM), alsook van mogelijkheden voor subsidies van andere instanties dan de overheid. Er is een fondsenlijst beschikbaar.

Net als in voorgaande jaren is gebleken dat colleges van kerkrentmeesters bij orgelprojecten nogal eens buiten de COZ om tewerk gaan. De laatste jaren valt op dat meer gemeenten orgelprojecten om financiële redenen laten stilvallen. Helaas wordt daar veelal geen bericht van gedaan. Een andere ontwikkeling is, dat steeds meer kerken in stichtingen worden ondergebracht, waardoor de orgels buiten de kerkelijke regelgeving raken. De commissie doet onverminderd haar best om in beeld te blijven of te komen.

In 2015 heeft het hoofdbestuur van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB) op verzoek van de COZ bij het moderamen van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland aangedrongen op een sterkere kerkordelijke verankering van haar werk. Zoals bekend zal zijn, heeft een college van kerkrentmeesters toestemming van het regionale college voor de behandeling van beheerszaken nodig voordat het omvangrijke werkzaamheden laat uitvoeren aan een orgel van cultuurhistorische of architectonische waarde. In april 2016 heeft de synode besloten dat het regionale college zich eerst uitsprekt nadat het ter zake advies heeft gekregen van door of namens de synode aangewezen deskundigen. Echter: die deskundigen zijn nog niet aangewezen. Daarover vindt overleg plaats tussen het moderamen van de synode en het hoofdbestuur van de VKB.

De COZ vergaderde tweemaal met de orgeladviseurs. Niet alleen werden de ontwikkelingen op het terrein van de orgeladvisering besproken. Ook werden kwesties als de bereikbaarheid van de adviseurs, de communicatie door/met hen (onder meer over de honorering van hun werkzaamheden, vooral bij 'meerwerk') en de overdracht van projecten van de ene aan de andere adviseur aan de orde gesteld. Met alle adviseurs is een evaluatiegesprek gehouden.

De COZ onderhield - als altijd - goede contacten met het College van Orgeladviseurs in Nederland (CvON), de Vereniging van Orgelbouwers in Nederland (VON) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De RCE heeft het project 'Orgelmentoren' opgezet. Orgelmentoren zijn vrijwilligers die het orgelbestand in Nederland in de gaten houden. Zij zijn gebonden aan een gedragscode.

De COZ was vertegenwoordigd bij een minisymposium 'Kansen voor Klinkend Erfgoed' en bij een festival van de Stichting Klinkend Erfgoed.

De COZ bestond eind 2016 uit de heren drs. T. Goedhart, J.C. de Haan, mr. M.C. van der Klooster, A. Krijger, dhr. D. Sanderman, prof.ir. M.J.L. Tiernego en dr. J.D.Th. Wassenaar (voorzitter).

GELD

Geld en geldwerving

Het afgelopen jaar is door de Protestantse Kerk veel aandacht besteed om de plaatselijke geldwerving, die voor de meeste gemeenten de kurk is waarop zij drijft, te optimaliseren. Dat is gebeurd door de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving, waarin de VKB vertegenwoordigd is door de heren H. v.d. Burg en W.G. Roseboom, en met medewerking van het team LRP, waarmee de VKB in het kader van de actie Kerkbalans 2017 nauw heeft samengewerkt. In 2016 is onder leiding van de nieuwe voorzitter van de RPG, dhr. J. Schinkelshoek een vernieuwingsagenda voor de geldwerving opgesteld. In dat kader zijn er op veel provinciale ledenvergaderingen van de VKB vanuit de RPG presentaties verzorgd.

In het kader van het persoonlijk benaderen van gemeentelieden is de website www.kerkbalans.nl behulpzaam voor kerkrentmeesters. Het centrale thema 'Mijn kerk in balans' is bij Kerkbalans 2017 ondersteund door het motto 'Mijn kerk verbindt'. Om dit thema breed uit te dragen is, in plaats van de jaarlijkse persconferentie, de actie Kerkbalans 2016 van start gegaan met klokgelui. Kerken willen met deze vorm van Kerkbalanspresentatie nog eens duidelijk maken dat de plaatselijke kerken en parochies in ons land een belangrijke plaats in onze samenleving vervullen.

PROVINCIALE AFDELINGEN

Verenigingsaangelegenheden en inhoudelijke onderwerpen

Het hoofdbestuur van de Vereniging belegt periodiek besprekingen met vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen. In 2016 waren er twee bijeenkomsten: op 5 maart en op 5 november. In maart stond de vergadering in het teken van mogelijke consequenties van 'Kerk 2025'.

In de november bijeenkomst is dhr. Schinkelshoek te gast. Hij houdt een presentatie over de vernieuwingsagenda voor de plaatselijke geldwerving. Ook worden er door de vice-voorzitter plannen ontvouwd om in 2017 te komen tot de ontwikkeling van instrumenten voor pro-actief kerkbeheer.

Afdelingsbijeenkomsten

Groningen:

Door fusies is het aantal gemeenten dat lid is gedaald van 120 tot 99. In 2016 traden af als bestuurslid de heren T. Dam en A. Heerling. Nieuw trad toe dhr. J. Kooi. Daarnaast wordt het bestuur gevormd door de heren J. Kolk, J. Abbring, J. Kamminga, A. Hemssems en R. de Vries. Het bestuur vergaderde vijf keer. De voorjaarsvergadering met de leden handelde over erfgoed (met dhr. M. Blokhuis van het Catharijneconvent) en over verzekeringen (Donatus). De najaarsvergaderingen handelden over Kerk 2025, met als inleider drs. C. de Raadt, vice-voorzitter VKB en over vernieuwing Kerkbalans. Een aantal keren werd er samen vergaderd met de VKB besturen van de andere noordelijke afdelingen.

Friesland:

Het dagelijks bestuur wordt eind 2016 gevormd door de heren R. Boersma (vz), D. de Vries, R.J. Jellema en mw. M. Burggraaff-Wondaal (secr.). Daarnaast is er een algemeen bestuur met vertegenwoordigers uit de Friese classes. De heer De Koe nam in 2016 afscheid als voorzitter. Er werden vier regiovergaderingen in de provincie belegd. Daarnaast werd een algemene ledenvergadering gehouden met als onderwerp: 'Wierook en pepermunt in de krimp'. Sprekers waren mw. ds. K. van den Broeke (synodepreses), mr. P.A. de Lange, voorzitter VKB en mgr. G.J.N. de Korte (RK bisschop). Ook kwam in 2016 een herdenkingsboek over de Friese VKB uit, getiteld 'Noed stean foar elkoar', 88 jaar provinciale afdeling Friesland, geschreven door de heer Rook Belder.

Drenthe:

Op 4 april 2016 is de jaarvergadering gehouden. Hierin hield dr. K. Dijkstra een inleiding over Kerk 2025. In de vergadering werd afscheid genomen van mw. M.W. Volders als voorzitter. Als nieuw bestuurslid werd benoemd de heer A. van Toorn, in april trad hij tevens toe tot het HB van de VKB. De functie van voorzitter wordt nu vervuld door mw. E. Voortman-Duitman. In november werden twee regiobijeenkomsten belegd, met als onderwerpen 'Van reactief naar pro-actief kerkbeheer'. 'Vernieuwing Kerkbalans' en 'Crowdfunding'.

Gelderland:

Het bestuur vergaderde vier keer. Eind 2016 werd het bestuur gevormd door de heren H. van Eeken, M. van Dam, C. van Norel, J. Poldervaart, J.C. Riemersma (vz.) en B. Veerbeek (secr.). Op 19 maart 2016 werd de voorjaarsvergadering gehouden over Kerk 2025 en mobiliteit predikanten. In het najaar werd in Beekbergen vergaderd met als onderwerp: dienstverlening op het terrein van kerkbeheer, met als sprekers de heren H. Feenstra en J.M. Aarnoudse. Er werden twee cursussen voor kerkrentmeesters georganiseerd, te Arnhem en te Putten.

Overijssel en Flevoland:

Het bestuur vergaderde drie keer. Op 7 april 2016 werd de voorjaarsvergadering met leden gehouden. Onderwerp: 'Krimp in de kerk'. Dit werd besproken vanuit het perspectief van de stad en het dorp. In het najaar was er een ledenvergadering over veiligheid en calamiteit en over Kerkbalans. Er werd een cursus 'digitaal archiveren' georganiseerd en op twee plaatsen een cursus voor beginnende kerkrentmeesters (Rijssen en Kampen). Per 1 januari 2017 trad een nieuwe secretaris aan: dhr. F.J. Lammers (in plaats van dhr. C.J. Soetekouw).

Utrecht:

Er wordt teruggekeken op een ledenvergadering (onderwerp: info vanuit RCBB en vanuit Donatus) een najaarsvergadering (onderwerp: veiligheidszorg voor kerken en vernieuwing Kerkbalans) en een basiscursus voor kerkrentmeesters. Het bestuur onderging geen wijzigingen en bestaat uit de heren W.G. Roseboom (vz.), P.E. Veldhuizen (secr.), C. van Woudenberg, J. Th. Verboom en A. Langeberg. Het bestuur vergaderde zes keer.

Noord-Holland:

Het bestuur van Noord-Holland richtte zich in 2016 op twee zaken. Men bereidde een jaarlijks aanbod aan activiteiten voor ter ondersteuning van de colleges van kerkrentmeesters. Een werkplan gaat werken als stramien voor het jaarlijkse aanbod. Het gaat om cursusaanbod en 2 x per jaar een dagdeel ontmoeting en discussie op vaste locaties. Voor 2017 is een activiteitenprogramma ontwikkeld. Ander punt van aandacht in 2016 was de opheffing van SBKG Noord-Holland. De ondersteuning voor de Noord-Hollandse colleges is ondergebracht bij aangrenzende SBKG'en. Ondertussen bleek er een gebrek aan betrouwbare gegevens rond kerkgebouwen. In samenwerking met het bureau in Dordrecht is er gewerkt aan een inventarisatie-instrument dat ook elders bruikbaar moet zijn.

Zuid-Holland:

Op 7 januari 2016 overleed het bestuurslid dhr. C. Pronk. Hij was penningmeester. In de vacature werd dhr. R van de Weel benoemd. Ook trad dhr. B. van der Roest toe tot het bestuur. Daarnaast wordt het bestuur gevormd door de heren J. van den Bosch (vz.), C.W. de Jong (secr.), J. Bol en P. van der Ree. Op 15 maart werd de jaarvergadering gehouden met als spreker dr. Arjan Plaisier, scriba van de synode. Op 8 november was er de najaarsvergadering over de thematiek van de gebouwen.

Noord-Brabant en Limburg:

Het bestuur bestond eind 2016 uit de volgende personen: prof. ir. M.J.L. Tiernego (vz), mr. J. Kos, de heren C.W. van Tilborg, J. Buijs, G. van Es, H. Hek en H. Knook. Drie keer vergaderde het bestuur in 2016. Er waren drie regiobijeenkomsten. Thema's waren: ontwikkelingen vanuit het RCBB, vernieuwing Kerkbalans, vrijwilligersbeleid, informatie vanuit Donatus. De ledenvergadering was deze keer op een zaterdagmorgen. Het thema was: 'Uw kerkgebouw in 2040....' De firma Lakerveld verzorgde een presentatie.

Zeeland:

Het bestuur van de afdeling Zeeland is in 2016 uitgebreid met twee bestuursleden, de heren Feijtel en Spruit die tijdens de ALV van 13 april 2016 zijn gekozen. Het bestuur bestaat nu uit L.M. Moerland (vz), P.B.J. Feijtel (secr.), P.A. Clarisse (penningm.), A. Geertse en A. Spruit. Gast tijdens de ALV was de Synodepreses van de Protestantse Kerk in Nederland, mevrouw ds. K. van den Broeke die sprak over de veranderingen binnen de kerk nu de nota Kerk op weg naar 2025 door de Generale Synode is aanvaard. In het najaar van 2016 zijn er vijf regio bijeenkomsten geweest die allen twee hoofdthema's hadden. Met verschillende inleiders zijn de veranderingen die de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving RPG aan de gemeenten doorgeeft bij hun voorbereidingen voor de actie Kerkbalans 2017 voor het voetlicht gehouden. Het volgende punt was een toelichting door de eigen classis vertegenwoordiger in de Generale Synode om de wijzigingen die de bestuurlijke vernieuwingen in het kader van KERK2025 te wachten staat na het transitiejaar 2017. In Zeeland wordt thans een pilot gehouden over de veiligheid in kerken. Als VKB zijn wij benieuwd in hoeverre en op welke wijze de leden dit hebben gere-

geld. Daarbij of gemeenten voldoende adequate maatregelen hebben genomen om in geval van een calamiteit hier invulling aan te geven.

Centraal Bureau

Het centraal bureau heeft in 2016 een jaar van vernieuwing achter de rug. Er is hard gewerkt om de ingezette ICT transitie af te ronden. Er was sprake van langdurige ziekte bij een enkele medewerker, hetgeen in een klein team direct repercussies heeft. Ondertussen is de dienstverlening aan kerkrentmeesters doorgedaan, elke maand is er een nieuw maandblad uitgekomen, en ook zijn de vergaderingen van bestuur en commissies gefaciliteerd. Er is gewerkt aan de hand van een jaarplan. De doelstellingen die daarin waren verwoord, zijn nagenoeg gerealiseerd (op het schonen van het archief na).

Kerkbalans

In 2016 is de uitvoering van de actie Kerkbalans (het begeleiden van het bestuurlijk proces rond Kerkbalans en de levering van materialen) goed verlopen. De automatisering die in eerdere jaren werd ingezet, wierp zijn vruchten af.

Websites en communicatie

In 2016 is er uitvoering gegeven aan de eerder aanbevelingen van een uitgebrachte nota over communicatie door dhr. B. v.d. Schaaf. Voor het maandblad Kerkbeheer is een vernieuwingsplan door het hoofdbestuur aangenomen. Vanaf mei 2017 zal dat in werking treden. Op het congres 2017 wordt afscheid genomen van de huidige eindredacteur, dhr. R.M. Belder. In 2016 is elke maand een digitale nieuwsbrief verstuurd, de website 'kerkrentmeester.nl' is vernieuwd. Ook is er een nieuwe faciliteit voor afdelingsbesturen gerealiseerd om met leden te communiceren. In december 2016 werden trainingen gegeven voor afdelingssecretarissen of beheerders.

Maandblad 'Kerkbeheer'

In het afgelopen jaar was het maandblad 'Kerkbeheer' een bron van informatie op het gebied van kerkbeheer en activiteiten binnen en vanuit de VKB. Onder de niet aflatende leiding van de eindredacteur dhr. R.M. Belder kwam elke maand weer een nieuwe editie uit.

Verzekeringen

De VKB-verzekeringen zijn in 2016 weer voor 5 jaar ondergebracht bij Marsh en Mercer. Zij bleven en blijven voor de leden beschikbaar (via de website: www.kerkrentmeester.nl > verzekeringen)

Onderscheidingen

De kerk en kerken bestaan uit mensen. Veel werk wordt door mensen verricht die dat niet als een betaalde activiteit doen. In de samenleving heten zij 'vrijwilligers'. In de kerk zijn het gewoon leden die zich inzetten voor hun gemeente of voor de bovenplaatselijke kerk. Sommige van die leden verrichten hun dienst in de kerk met een grote betrokkenheid en trouw. Bij 'vrijwilligersbeleid' hoort ook een vorm van waarderingbeleid. Dat is in de kerk altijd enigszins lastig, want het gaat immers niet om het belonen van een prestatie. "We doen het voor het grotere geheel, voor de kerk, voor het Konink-

rijk van God, voor de Heer van de Kerk, we hoeven daarvoor niet onderscheiden te worden”, zeggen dan veel mensen. Begrijpelijk. Tegelijk is een vorm van waardering, uitgesproken in een ceremonie en ondersteept door een symbool een zinvol element binnen een goed vrijwilligersbeleid. De VKB ondersteunt dat door de levering van insignes en het voorbereiden van onderscheidingen (gekalligrafeerde oorkonde) die plaatselijk kunnen worden uitgereikt door kerkenraden of colleges van kerkrentmeesters. In 2016 werd een groot aantal onderscheidingen uitgereikt. Er was sprake van een stijging vergeleken met 2015.

Samenstelling Hoofdbestuur

Het hoofdbestuur was per 31 december 2016 als volgt samengesteld:

J. Bol, Maassluis
Drs. H. van der Burg, Bedum
Drs. J. la Croix, Rotterdam
Ir. D. Hoogendoorn, Eelde
Mw. mr. A.P.M. de Jong-Cosman, Nootdorp
J.Kamminga, Zuidhorn
R. de Koning, Beverwijk
G. Koffeman, Oudewater
Mr. P.A. de Lange, Piershil
L.M. Moerland, Tholen
drs. C. de Raadt, Bodegraven
J.C. Riemersma, Lunteren
mr. A. Rigters, De Bilt
W.G. Roseboom, Nieuwegein
C.W. van Tilborg, Giessen (NB)
A. van Toorn, De Wijk
D. de Vries AA, Menaldum
Drs. H. van der Wal, Heino
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle

Ereleden:

D.G. Bijl, Haastrecht
Drs. G. van Soest, Ede

Directie:

Drs. J.M. Aarnoudse, directeur

In 2016 werd afscheid genomen van de aftredende bestuursleden:

mw. M.W. Volders en mw. ds. L.G.Bos

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van de VKB was per 31 december 2016 als volgt samengesteld:

Mr. P.A. de Lange, voorzitter
Drs. C. de Raadt, vice-voorzitter
Dhr. W.G. Roseboom, secretaris, tweede penningmeester
Drs. H. van der Burg, penningmeester
Drs. H. van der Wal, tweede secretaris
Ir. B.P. de Wit RTD, lid
Dhr. G. Koffeman, lid

Personeel Centraal Bureau

De personele samenstelling van het centraal bureau in Dordrecht was eind 2016 als volgt: de heren drs. J.M. Aarnoudse (directeur), drs. E. van Rijssen MBA, N.J.M. de

Jong, A. van Bergeijk en de dames R. van den Bosch, J. Zwep en M. van Ooijen. Dhr. R.M. Belder was het gehele jaar als vrijwilliger betrokken bij het werk van het centraal bureau.

Tenslotte

Het hoofdbestuur is dankbaar voor het vele werk dat het afgelopen jaar is verzet door de bestuurders en de verschillende adviseurs van de VKB, met ondersteuning door het centraal bureau. Het hoofdbestuur zal alles in het werk blijven stellen om de leden van de VKB zo goed mogelijk van dienst te zijn, zodat zij op plaatselijk niveau in staat zijn hun taak zo goed mogelijk te vervullen.

Het hoofdbestuur spreekt de hoop uit dat de Heer van de Kerk allen daarbij wil bijstaan. Wij bidden dat HIJ zijn zegen aan het werk van de VKB wil verbinden, tot opbouw van zijn Kerk.

Mr. P.A. de Lange, voorzitter
W.G. Roseboom, secretaris

Dordrecht, 31 december 2016

Aldus vastgesteld in de vergadering van 25 februari 2017 van het hoofdbestuur van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland

Afdeling Noord-Holland organiseert cursus Meerjarenbegroting

Voor iedere solvabiliteitsverklaring wordt gevraagd een meerjarenbegroting te overleggen. Maar dit is ook een belangrijk instrument om inzicht te krijgen in het financieel perspectief van uw gemeente op langere termijn. Kortom, een essentieel element voor uw werk als kerkrentmeester. Na de succesvolle basiscursus Kerkrentmeester organiseert de provinciale afdeling Noord-Holland daarom de cursus Meerjarenbegroting. Aan de orde komen onder andere: vertaling van het beleidsplan naar financiële cijfers, trends in personeels- en andere kostensoorten, het meerjaren onderhoudsplan en de ontwikkeling van het ledental. De cursus heeft de vorm van workshops, zodat niet alleen de theorie overgedragen wordt maar vooral de praktische uitwerking geoefend kan worden. Cursusleider is de heer Gerrit Oosterwijk, beleidsondersteuner binnen de Protestantse kerk in Nederland, maar bij de meesten beter bekend als gemeenteadviseur kerkbeheer.

De cursus wordt gegeven op 22 en 29 maart 2017, om 19.30 uur in de Vrededorstkerk, Laan der Nederlanden 152, 1945 AC Beverwijk. De kosten bedragen € 25,- per deelnemer, inclusief cursusmateriaal en consumpties. Aanmelden kan bij cursuscoördinator Adam van Bergeijk van de VKB in Dordrecht, via e-mail (a.vanbergeijk@kerkrentmeester.nl) of per brief aan VKB Centraal Bureau, postbus 176, 3300 AD Dordrecht. Elk college van kerkrentmeesters ontvangt bovendien nog een aparte uitnodiging. Meld u snel aan, want het aantal deelnemers is beperkt tot 25.

Samengevatte jaarrekening 2016 van de VKB

Aan de leden van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland

Activa	BALANS PER 31 DECEMBER 2016	
	na resultaatbestemming	
	31.12.2016	31.12.2015
	€	€
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	0	25.103
Materiële vaste activa	782	1.448
Financiële vaste activa	9.895	9.895
	<hr/>	<hr/>
	10.679	36.446
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	15.212	15.431
Vorderingen	92.799	168.590
Overige vorderingen en overlopende activa	14.237	17.144
Totaal vorderingen	107.036	185.734
Kas- en banksaldi	227.381	129.937
	<hr/>	<hr/>
	349.629	331.101
	360.308	367.547
	=====	=====
Passiva		
CONTINUITEITSRESERVE	228.622 ¹	233.049
BESTEMMINGSRESERVE SOFTWARE	5.000	0
	<hr/>	<hr/>
	233.622	233.049
VOORZIENINGEN	0	1.300
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Crediteuren	62.967	36.606
Belastingen	32.244	49.899
Overige schulden en overlopende passiva	31.475	46.695
Totaal kortlopende schulden	126.686	133.197
	360.308	367.547
	=====	=====

¹ Er is sprake van € 2,- extra dan op grond van staat van baten en lasten te berekenen valt i.v.m. afrondingsverschillen t.o.v. cijfers 2015

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Ondanks het feit dat we hard ons best hebben gedaan, onder andere door de productie en verzending van Kerkbeheer een week op te schuiven, is het door omstandigheden

niet gelukt om de Controleverklaring bij Samengevatte Jaarrekening 2016 in dit nummer opgenomen te krijgen.

Uiteraard wordt deze wel meegestuurd met de officiële convocatie voor de Algemene Ledenvergadering aan de leden van de VKB.

Ook zal de Controleverklaring in print aanwezig zijn tijdens de ALV op 22 april a.s.

Jos Aarnoudse, *directeur*

REKENING VAN BATEN EN LASTEN 2016 EN BEGROTING 2017

	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Begroting 2017
Netto omzet				
Contributie	351.838	413.400	403.952	400.000
Kerkbalans	209.425	185.000	165.876	179.200
Kerkbeheer	87.500	87.000	83.228	75.000
Oorkonden/insignes	39.026	29.000	45.233	41.000
Overige publicaties/diensten	10.452	9.000	8.107	9.000
Vergoeding verzekeringen	27.311	26.000	27.965	35.000
Overige omzet	30.492	21.000	18.540	21.400
Totaal netto omzet	756.045	770.400	752.901	760.600
Af: inkoopkosten				
Kerkbalans	108.136	83.300	88.700	92.500
Kerkbeheer	63.634	67.000	59.251	56.000
Oorkonden/insignes	17.584	13.000	20.137	17.500
Overige publicaties/diensten	7.780	5.000	3.952	5.000
Totaal inkoopkosten	197.134	168.300	172.040	171.000
Bruto marge	558.911	602.100	580.861	589.600
Af: overige kosten				
Salarissen	384.986	369.200	368.416	369.000
Bestuurskosten	65.320	70.000	51.578	60.000
Huisvestingskosten	52.017	51.000	45.561	52.000
Apparaatskosten	79.214	65.000	87.817	65.000
Bankkosten	1.806	1.000	1.858	1.500
Afschrijvingen	36.900	24.000	25.769	6.000
Totaal overige kosten	620.243	580.200	580.999	553.500
Resultaat uit bedrijfsvoering	-61.332	21.900	-138	36.100
Rente	1.431	1.000	709	1.000
Bijzondere baten	50.000	0	0	0
Bijzondere lasten	-123.078	0	0	0
Totaal bijzondere baten/lasten	-73.078	0	0	0
Netto resultaat	-132.979	22.900	571	37.100
	=====	=====	====	=====
Resultaat bestemming				
Bestemmingsreserve		5.000	5.000	5.000
Continuïteitsreserve	-132.979	17.900	-4.429	32.100

Verslag van het bestuur 2016 bij de jaarrekening

Doelstelling en activiteiten van de VKB

De VKB heet volledig de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland en is gevestigd in Dordrecht. De VKB is een vereniging waarvan plaatselijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk in Nederland lid kunnen worden via hun colleges van kerkrentmeesters.

Een college van kerkrentmeesters is plaatselijk belast met het behartigen van de zogeheten vermogensrechtelijke aangelegenheden van de plaatselijke kerkelijke gemeente. Dat wil zeggen dat een college van kerkrentmeesters de financiële zaken, de geldwerving, gebouwenbeheer, ledenadministratie, archiefbeheer, facilitaire en technische zaken, de werkgeversfunctie e.d. onder zijn hoede heeft.

De VKB is een vereniging die activiteiten ontplooit ter ondersteuning van de plaatselijke kerkrentmeesters. Het gaat om belangenbehartiging, dienstverlening aan colleges van kerkrentmeesters en het zijn van een kennisinstituut op het gebied van kerkbeheer.

Bestuurssamenstelling

De VKB kent een decentrale organisatie. Er bestaan tien afdelingen met een eigen bestuur (min of meer parallel aan de provincies van Nederland), die eigen activiteiten ontplooiën (zoals cursussen en avonden in verband met voorlichting en deskundigheidsbevordering). Landelijk wordt de VKB bestuurd door het hoofdbestuur dat is opgebouwd vanuit besturen van provinciale afdelingen, die een afgevaardigde in het hoofdbestuur aanwijzen. Naast afdelingsafgevaardigde bestuursleden wordt tevens een aantal mensen op basis van specifieke deskundigheden in het hoofdbestuur benoemd. Eind 2016 bestond het bestuur uit 18 personen. De bestuursleden zijn onbezoldigd. Er is een dagelijks bestuur dat vooral als taak heeft de agenda voor het hoofdbestuur voor te bereiden en het bestuur te vertegenwoordigen. De namen van de bestuursleden en de samenstelling van het bestuur vindt u op pagina 84 en 85. Het hoofdbestuur

kent een aantal commissies die op deelterreinen actief zijn, zoals 'begraafplaatsen', 'gebouwen & monumenten', 'orgelzaken', 'fiscale en financiële zaken', 'organisatie' en 'mensen'.

Centraal Bureau

De VKB heeft ter ondersteuning van de vereniging en ten dienste van de belangenbehartiging en de dienstverlening aan kerkrentmeesters een centraal bureau. Begin 2016 waren er 8 mensen in dienst, samen goed voor 5,55 fte. Eind 2016 waren er 7 mensen in dienst, samen goed voor 4,55 fte. De dagelijkse leiding is in handen van een directeur. Het centraal bureau is gevestigd in Dordrecht.

Voor een actuele beschrijving van activiteiten wordt verwezen naar het jaarverslag 2016 van de vereniging VKB, zoals gepubliceerd in het maartnummer 2017 van het VKB-maandblad 'Kerkbeheer'. Meer informatie over de VKB, vereniging en bureau kunt u ook vinden op de site van de VKB: www.kerkrentmeester.nl

Toelichting op de financiële positie en resultaten

De jaarrekening over het boekjaar 2016 van de VKB laat een klein positief saldo zien. Dat is lager dan begroot, voornamelijk omdat de opbrengsten uit de verkopen van de Actie Kerkbalans fors lager zijn dan voorzien. Dit is echter geflatteerd. Bij onze grootste leverancier werden we – na een overname – onaangekondigd geconfronteerd met een kerstvakantiesluiting waardoor

leveringen – anders dan in andere jaren – niet voor balansdatum konden worden gerealiseerd. In vergelijking met voorgaande jaren beloopt dit een bedrag van ongeveer € 20.000.

Om een goede vergelijking met voorgaande jaren te maken, kan dus gesteld worden, dat de opbrengst van Kerkbalans niet € 165.876,- was, maar ongeveer € 186.000,- en daarmee in lijn met de begroting. Daarbij moet wel bedacht worden dat ook de vergelijking van de inkoopkosten Kerkbalans door dezelfde oorzaak enigszins mank gaat.

Toelichting bij de balans, continuïteitsreserve

De balans 31-12-2016 weerspiegelt het resultaat. In 2016 heeft het hoofdbestuur een nieuw reserveringsbeleid vastgesteld dat als doel stelt om vanaf 2017 in drie jaar een continuïteitsreserve van € 300.000,- op te bouwen. Ook is besloten om vanaf 2016 een bestemmingsreserve op te bouwen voor noodzakelijke softwarevernieuwing in 2019/2020. Tevens is uit de balans op te maken dat de vorderingen door een inmiddels efficiënt verlopende facturatie en debiteurenbeleid nog weer fors zijn teruggebracht.

Netto baten

- De contributie is licht lager dan begroot. Na het uitkomen van een nieuw jaarboek van de Protestantse Kerk eind 2016, waardoor de groottes (en fusies) van gemeenten opnieuw bekend werden, hebben wij onze

■ Voorstel contributie 2017

Het voorstel is om de contributies voor 2017 gelijk te houden aan die van 2016.

Ledental gemeente	Contributie 2017	Contributie 2016
tot 500	€ 171	€ 171
tot 1000	€ 245	€ 245
tot 2000	€ 319	€ 319
tot 3000	€ 392	€ 392
tot 4000	€ 467	€ 467
tot 5000	€ 534	€ 534
vanaf 5000	€ 608	€ 608

Agenda voor kerkrentmeesters

gegevens daaraan aangepast. Omdat onze contributiesystematiek gekoppeld is aan deze groottes, levert een teruggang in leden ook indeling van gemeentes in een kleinere categorie op en dus minder contributieplichting.

- De opbrengst van Kerkbalans – met in het achterhoofd bovenstaande informatie – is in lijn met de geprognosticeerde trendmatige daling.
- De opbrengst van Kerkbeheer daalt licht ten opzichte van 2015 door geleidelijke terugloop van abonnementen en advertentie-inkomsten.
- De inkomsten van onderscheidingen zijn gegroeid. Er is het nodige aan reclame gedaan, de toekenningscriteria zijn gewijzigd en het assortiment is uitgebreid. Dat heeft in 2016 tot het nu bekende resultaat geleid.
- De verzekeringsvergoeding is in lijn met de begroting.

Inkoopkosten

De totale inkoopkosten zijn in lijn met de begroting, waarbij de inkoop Kerkbalans hoger en de productie- en verzendkosten voor Kerkbeheer lager uitvielen, en uiteraard ook de inkoop van de (meer verkochte) onderscheidingen hoger uitkwam.

Overige kosten

De kosten over 2016 zijn in lijn met de begroting 2016. Dat wil zeggen dat de kosten voor bestuur en vereniging lager waren dan begroot en die voor apparaatskosten hoger. Het laatste heeft te maken met de resultaten die zijn behaald bij de verbetering van de webwinkelsites, de introductie van office 365, de ontwikkeling van het VKB-intranet en de herinrichting van de publieksite kerkrentmeester.nl. De accountantskosten voor de controle over 2015 zijn hoger, omdat er meerwerk nodig was, aangezien de nieuwe digitale verwerking van bestellingen, facturen en boekingen in 2015 nog forse kinderziekten vertoonde.

Vooruitblik 2017

De begroting 2017 werd voorlopig vastgesteld in de vergadering van het hoofdbestuur op 10 december 2016, samen met het jaarplan 2017 voor het bureau, maar wordt onder

Maart

18 maart: voorjaarsvergadering afdeling Gelderland in gebouw Het Hooge Pad te Beekbergen. Inleiders zijn: de heren Kees van den Berg, adviseur van de Raad voor de Plaatselijke Geldvering, over het onderwerp: "Kerkbalans: een andere aanpak loont" en André Boer van Stichting Kerkelijk Geldbeheer te Gouda over "Digitale ondersteuning kerkelijke geldvering". De bijeenkomst begint om 09.30 uur.

20 maart: jaarvergadering afdeling Utrecht in de Vredeskerk, Generaal Winkelmanstraat 101, Soesterberg. Inleider: drs. Jos Aarnoudse, directeur van de VKB, over "Proactief Kerkbeheer: hoe doen we dat en wat hebben we er voor nodig?" En Gert Koffeman over het onderwerp "Mobiliteit predikanten." Aanvang: 20.00 uur.

27 maart: voorjaarsvergadering afdeling Drenthe in Wilhelmina zalencentrum, Wilhelminaplein 2, Beilen. Inleider: dr. M. van der Meulen, van de Protestantse Theologische Universiteit, over "Krimpde middelen en toch vitaal". Aanvang: 19.45 uur.

27 maart: jaarvergadering afdeling Friesland in De Rank te Franeker. Inleider: drs. Jos Aarnoudse, directeur van de

VKB. Aanvang: 19.30 uur.

30 maart: algemene ledenvergadering afdeling Zeeland in dorpshuis "Ons Dorpsleven te 's-Gravenpolder. Inleiders: de heren Simon Kadijk, directeur Donatus en Niek Ridderhof van Rijn brandbeveiliging en trainingen. Aanvang: 19.30 uur.

April

5 april: voorjaarsvergadering afdeling Groningen in het Gorechthuis, Hortuslaan 1 te Haren. Inleider: de heer Wim A.B., ICT-consultant van de VKB, zal spreken over onder meer de mogelijkheden van intranet en daaraan gekoppeld de pagina van de afdeling Groningen. Aanvang: 19.45 uur.

5 april: voorjaarsbijeenkomst afdeling Overijssel-Flevoland te Zwolle. Inleider: de preses van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland, mev. ds. Karin van den Broeke die zal spreken over de stand van zaken rondom Kerk 2025. Aanvang: 20.00 uur.

5 april: jaarvergadering afdeling Noord-Brabant en Limburg in gebouw De Haven, Leefdaelhof 11, Waalwijk. Inleider: drs. Jos Aarnoudse over "Proactief Kerkbeheer". Aanvang: 20.00 uur.

meer op basis van deze jaarrekening opnieuw besproken en finaal vastgesteld in de vergadering van 25 februari 2017. De definitieve begroting zal worden gepubliceerd in het maartnummer van Kerkbeheer en besproken worden in de Algemene Ledenvergadering van 22 april 2017, waarin tevens de hoogte van de contributie voor het jaar 2017 zal worden vastgesteld. Het mag duidelijk zijn, dat de huidige

resultaten geen aanleiding geven tot het voorstellen van wijzigingen. Het voorstel zal worden gedaan om de contributies niet te wijzigen. Ten aanzien van 2017 is te melden dat de ingezette koers van 2016 zal worden voortgezet. Dat wil zeggen, dat in 2017 het maanblad 'Kerkbeheer' vernieuwd zal worden, en er verder gewerkt zal worden aan digitale kennisontsluiting voor kerkrentmeesters. Ook zal er

gewerkt worden aan de uitbouw van een netwerk van adviseurs voor kerkrentmeesters. Daarnaast zijn er gesprekken gaande om mogelijk te komen tot een koepelorganisatie voor kerkbeheervragen binnen de Protestantse Kerk. Tenslotte besloot het hoofdbestuur een projectgroep te benoemen die in 2017 zal onderzoeken op welke wijze het kan komen tot een voor de Protestantse Kerk en lokale kerkrentmeesters beschikbaar digitaal analyse-instrument ten behoeve van beleidsvorming in het kader van pro-actief kerkbeheer.

Risico's

De opgaven die de VKB zich voor het aankomende jaar heeft gesteld, zijn overzichtelijk en lijken binnen de nu voorzienbare financiële kaders op een verantwoorde manier uit te voeren. Nog steeds is de directe omgeving waarbinnen de VKB werkt volop in beweging. De Protestantse Kerk bevindt zich in een proces van majeure veranderingen. Dat betreft de krimp van het aantal leden van de kerk en de organisatorische reactie van de kerk en van plaatselijke gemeenten daarop. De afname van het surplus dat behaald kon worden uit de levering van materialen ten behoeve van de Actie Kerkbalans zien we niet stoppen, maar zich trendmatig ontwikkelen.

De fusies van plaatselijke gemeenten stelt de VKB voor de vraag, of de wijze van contributieberekening die gebaseerd is op het verleden, niet op een gerechtvaardigde manier herzien moet worden.

Mr. P.A. de Lange, voorzitter
Drs. H. van der Burg,
penningmeester

■ Boek over restauratie Hinsz-orgel Bolsward

Het Friesch Dagblad van 7 februari jl. meldt dat orgelliefhebbers die meer willen weten over de in het najaar van 2016 afgeronde restauratie van het Hinsz-orgel in Bolsward, daarvoor terecht kunnen in het boek "Een orgel in de steigers". Het boekje van zo'n 100 pagina's werd destijds uitgereikt bij de heringebruikname van het orgel. Het bevat veel informatie oer de restauratie, verhalen van de orgelbouwers, organisten en kosteren. Albertus Anthonie Hinsz bouwde het orgel in 1781. De uitgave kost € 10,00 (incl. verzendkosten € 14,00) en is te bestellen via 0515-573652 of info@martinikerkbolsward.nl.

■ Restauratie orgel Woudsend afgerond

Het Friesch Dagblad van 27 januari jl. meldt dat in het kerkgebouw De Karmel van de Protestantse Gemeente te Woudsend e.o. op 28 januari 2017 het orgel weer in gebruik is genomen. Het instrument is volledig gerestaureerd door orgelmakerij Bakker & Timmenga uit Leeuwarden. Het orgel in De Karmel werd in 1938 ook gebouwd door Bakker & Timmenga, tenminste het binnenwerk. De kas stamt uit 1837. Als onderdeel van een restauratie van het interieur van de kerk in 2007-2008 had de orgelkas zijn oorspronkelijke warme mahoniekleur al teruggekregen. Bij de huidige restauratie is het gehele binnenwerk gedemonteerd,

de pijpen, de windlades en de balgen. Het pijpwerk van het orgel is schoongemaakt en waar nodig uitgedekt, de klavieren zijn opnieuw met been voorzien en het pedaalklavier van nieuw leer, vilt en drukstof.

■ Protestantse gemeente Barendrecht wil twee kerken verkopen

Het Reformatorisch Dagblad van 19 januari meldt dat de algemene kerkenraad van de Protestantse gemeente Barendrecht twee kerkgebouwen wil verkopen, de Bethelkerk en de Triomfatorkerk. Aanvankelijk werd gedacht dat verkoop van de Bethelkerk of de Triomfatorkerk voldoende was, maar gedurende het proces werd duidelijk dat binnen afzienbare tijd niet kan worden ontkomen aan de verkoop van beide kerkgebouwen. Beide kerkgebouwen worden per 1 januari 2018 te koop gezet, zo is de bedoeling. Het gebruik tot 2020 is voorwaarde. Voor de Bethelkerk, die op de gemeentelijke monumentenlijst staat, is in kerkelijke kring nog geen belangstelling getoond. Voor deze kerk wil de protestantse gemeente met de gemeente Barendrecht overleggen over de mogelijkheden van herontwikkeling. Als de kerken niet aan een ander kerkgenootschap worden verkocht, volgt verkoop aan een projectontwikkelaar.

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Momenteel zijn 7 instrumenten in de orgelbank opgenomen. Deze orgels kunt u raadplegen op onze website kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met: Centraal Bureau VKB Tel. (078) 639 36 63, e-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

Hervormde Gemeente Staphorst wint wedstrijd beste Kerkbalans folder

Rook Belder

Op 16 januari jl. kwam de jury van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG) bijeen om drie pwinnaars aan te wijzen van de wedstrijd om de beste folder die voor de actie Kerkbalans 2017 gebruikt wordt. De jury, bestaande uit voorzitter en secretaris van de ICG, te weten mr. J.L.W.M. Zuijdwijk en mevr. H.H. de Haan-Verduyn, stond onder voorzitterschap van mevr. Ineke van der Ouderaa. Mevr. Van der Ouderaa is al vele jaren adviseur op het gebied van marketing en merken en was in 1993 medeoprichter van Positioneringsgroep, het eerste onafhankelijke adviesbureau voor strategische positionering in Nederland.

Deskundigheid vereist

Uit de 87 inzendingen had de jury 15 inzendingen genomineerd. En uit deze 15 werden vervolgens drie winnaars gekozen. De jury, die met waardering kennis nam van de resultaten van de inzendingen, betreurt het dat er slechts op zeer beperkte schaal gebruik wordt gemaakt van de deskundigheid die in veel plaatsen aanwezig is op het gebied van communicatie en journalistiek. Juist wanneer men, zoals door de ICG wordt geadviseerd, in het kader van de lokale geldwerving een doelgroepenbeleid (segmentatie) wil toepassen, is het noodzakelijk dat dit op professionele wijze wordt uitgevoerd. Net zoals er landelijk op interkerkelijk niveau een geldwervingscommissie operationeel is, zou er ook op plaatselijk vlak een commissie geldwerving moeten zijn met een lid van het kerkbestuur (kerkrentmeester) en een communicatiedeskundige of journalist. Dan wordt bereikt dat het instrument van de plaatselijke geldwerving optimaal wordt ingezet om een zo goed mogelijk financieel resultaat te krijgen. Want dat is

uiteindelijk toch de bedoeling van Kerkbalans.

De jury beoordeelde de uitgevoerde folders op basis van de volgende criteria:

- Vorm
- Tekst
- Illustratie
- Originaliteit
- Afstemming op het doel
- Afstemming op de doelgroep

Overwegingen van de jury

De drie prijswinnaars zijn: de Hervormde gemeente "De Rank" uit Staphorst, die de eerste prijs krijgt (€ 2.000), de Parochie Heilige Geest uit Rijen, Hulten, Molenschot die de tweede prijs krijgt (€ 1.000) en de Hervormde gemeente te Koudekerk aan den Rijn en Hazerswoude-Rijndijk, die derde werd en een geldprijs van € 500 tegemoet kan zien.

Het juryrapport geeft aan dat:

- de Hervormde gemeente "De Rank" te Staphorst een erg aansprekende opzet heeft gebruikt, namelijk door in de vorm van Lego op een aantrekkelijke en logische manier gebruik te maken van bouwstenen. De tekst van de folder is kort en helder en de toegepaste

illustraties geven duidelijk weer waar het bij Kerkbalans om gaat. De jury vindt het een knap stukje werk om de boodschap van Kerkbalans op deze wijze over te brengen.

- de folder van de Parochie Heilige geest Rijen, Hulten, Molenschot, geeft met name door zijn frisse blauwe kleur en aantrekkelijke presentatie weer waar het bij Kerkbalans om gaat. De jury vindt de tekst duidelijk en de toegepaste visualisering, waarbij verschillende mensen in diapositief beeld zijn afgedrukt, erg aansprekend, zodat er een evenwichtig geheel ontstaat.
- de folder van de Protestantse gemeente te Koudekerk aan den Rijn en Hazerswoude-Rijndijk werkt erg uitnodigend om iets te gaan ondernemen. De binnenzijde bevat een spel met spelregels dat erg goed toepasbaar is voor gebruik in gespreksgroepen of thuis. De jury heeft geconstateerd dat er een duidelijk accent op het "samen iets doen" wordt gelegd en dat komt overeen met het thema van Kerkbalans 2017 "Mijn kerk verbindt".

Open kerkendag vestigt aandacht op toekomst Brabantse kerken

Laatgotische kerk van Helvoirt, gebruikt voor eredienst en concerten

Op zondag 26 november 2017 álle kerken, protestant en katholiek, van Brabant open! Dat is het plan van de Stichting De Brabantse Hoeders. Door middel van deze nooit eerder vertoonde open kerkendag wil de organisatie de aandacht vestigen op het herbestemmen van kerken.

Als gevolg van de ontkerkelijking worden in de komende tijd veel kerken aan de eredienst onttrokken. Dat lot wacht zowel protestantse als katholieke kerken, waarbij de laatste begrijpelijk in de meerderheid zijn. Van de circa zeshonderd kerken in Brabant zijn er nog ruim vierhonderd in gebruik. Maar dat zal veranderen: binnen afzienbare tijd moet voor zeker tweehonderd kerken een nieuwe bestemming worden gevonden. Daaronder naar een voorlopige schatting ook ruim vijftig protestantse kerken.

Culturele uitdaging

“De Brabantse Hoeders” beschouwen het herbestemmen van een zo groot aantal kerken als een van de grootste culturele uitdagingen van Brabant in het komende decennium. Kerken zijn in de allereerste plaats religieuze gebouwen. Maar ze zijn voor dorpen en stadswijken ook zeer belangrijke culturele en historische

verworvenheden, zowel materieel als immaterieel. Een dorp waaruit de kerk verdwijnt verliest niet alleen zijn eeuwenoude skyline, maar ook een belangrijk deel van zijn identiteit.

Het probleem is dat de kerken een nieuwe bestemming moeten krijgen in een tijd waarin steeds minder mensen het kerkgebouw kennen omdat ze er nooit meer komen. Als je iets niet kent dan kun je er ook geen zorg voor hebben. Vanuit deze gedachte zijn de Brabantse Hoeders met het plan van de provinciale open kerkendag gekomen. Juist doordat alle kerken meedoen is dit een uitzonderlijk evenement dat veel aandacht trekt. Er is als het ware geen ontkomen aan, waardoor naar verwachting veel mensen een kijkje zullen nemen en dus kennis maken met het gebouw.

Geloof

Dit evenement is een goede mogelijkheid voor kerkelijke gemeenten en parochies om de aandacht te vestigen op het geloof dat in de kerken wordt beleden. Wat betreft het vestigen van de aandacht op het cultuurhistorische belang van de kerkgebouwen hopen de Brabantse Hoeders vooral de veertigplussers te kunnen bereiken omdat zij straks voor dit patrimonium moeten zorgen. Bovendien kunnen zij hun kinderen en kleinkinderen inspireren om ook naar de open kerkendag te komen. De Brabantse Hoeders werken ook aan extra activiteiten in de kerken, zoals rondleidingen en waar mogelijk muziekkuitvoeringen en dergelijke. Er wordt tevens gedacht aan een programma voor de basisscholen in de weken voorafgaand aan 26 november 2017.

De Brabantse Hoeders zijn vrouwen en mannen uit heel Brabant. Zij hebben met elkaar gemeen dat ze ooit zijn onderscheiden met de Brabant Bokaal. Deze onderscheiding wordt jaarlijks toegekend door het Prins Bernhard Cultuurfonds

Het 'Boterkerkje' te Oirschot, multifunctioneel gebruik

Noord-Brabant aan vrouwen en mannen die zich langjarig hebben ingezet voor de cultuur en de natuur van Brabant. Ze hebben zich verenigd in de Brabantse Hoeders. Jaarlijks organiseren ze in gezamenlijkheid een cultuurproject. In 2017 richt zich dat op het herbestemmen van kerken. Bij de uitvoering wordt samengewerkt met onder meer Erfgoed Brabant, de provincie, de twee bisdommen en met de Protestantse Kerk in Nederland in Brabant.

VKB doet mee

De Hoeders hopen dat zoveel mogelijk gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland zullen deelnemen aan dit project.

Voor meer informatie, zie de website www.brabantsehoeders.nl of stuur een mail naar [Wies van Leeuwen](mailto:Wies.van.Leeuwen@home.nl) ajcvanleeuwen@home.nl. Bij hem kan ook een brochure worden besteld over het herbestemmen van kerken.

Inmiddels werd van het bestuur van de afdeling Noord Brabant en Limburg van de VKB vernomen dat ook deze afdeling in dit project participeert.

“Een aparte werkgroep Kerkbalans leidt tot hogere inkomsten”

Kees van den Berg

“Een aparte werkgroep Kerkbalans leidt tot hogere inkomsten” Met deze uitspraak legt de voorzitter van de Kerkrentmeesters van de Hervormde gemeente De Rank in Staphorst, Alwin Compagner, uit hoe volgens hem de inkomsten van Kerkbalans de laatste jaren kunnen stijgen. In deze gemeente krijgt een werkgroep ‘carte blanche’ om vanuit creatieve en communicatieve uitgangspunten de actie Kerkbalans uit te voeren. Voor de kerkrentmeesters betekent dit dat zij die taak hebben overgedragen, de werkgroep steunen en tevreden kunnen zijn met de resultaten: meer inkomsten en een positieve beweging in de gemeente.

De Hervormde gemeente De Rank is dit jaar winnaar geworden van de Folderwedstrijd Kerkbalans 2017 en op 9 februari 2017 is de prijs van 2000 euro door de juryvoorzitter mevrouw Ineke van der Ouderaa uitgereikt aan de voorzitter van het college van kerkrentmeesters. De folder die gemaakt is, sluit aan op een actueel thema in de gemeenten namelijk: verbouwen of nieuw bouwen en zo kwamen er stenen ter sprake. Van het één kwam het ander en zo kwam er Lego op tafel. Lego is gebruikt in de lay-out van de nieuwe folder. Lego verbindt op vele manieren: aan elkaar, jong met oud, grote en kleine steentjes en verbindt stevig.

De jury voorzitter vond het heel slim dat gebruik is gemaakt van Lego. Iedereen kent dit merk en heeft er een positief gevoel bij. Jong en oud. Heel knap hoe vervolgens dit als basis is gebruikt voor de folder: “Draag uw steentje bij”. Een gemeentelid, Kim van Dijk, die deel uitmaakt van de werkgroep, werkte het idee grafisch uit. De jury beoordeelde de inzending als origineel en aantrekkelijk voor de beoogde doelgroep. Het landelijk aangereikte thema ‘verbinden’ is uitgewerkt via Lego bouwstenen, die vele mogelijk-

De juryvoorzitter Ineke van der Ouderaa overhandigt de cheque van € 2000 aan Alwin Compagner, de voorzitter van het college van kerkrentmeesters.

Bij een feestje hoort taart.

heden bieden om te bouwen en te verbinden. Het Kerkbalansverhaal vertellen via - voor mensen vertrouwde en kleurrijke - Legostenen en -mannetjes, vindt de jury bijzonder inventief. De tekst is kort en helder en nodigt uit tot lezen. Via goed ingepast fotomateriaal zijn (echte) mensen in beeld en in de

folder wordt de geefvraag duidelijk en overtuigend gesteld. De jury vindt het een knap stukje werk om de boodschap van Kerkbalans op deze wijze over te brengen.

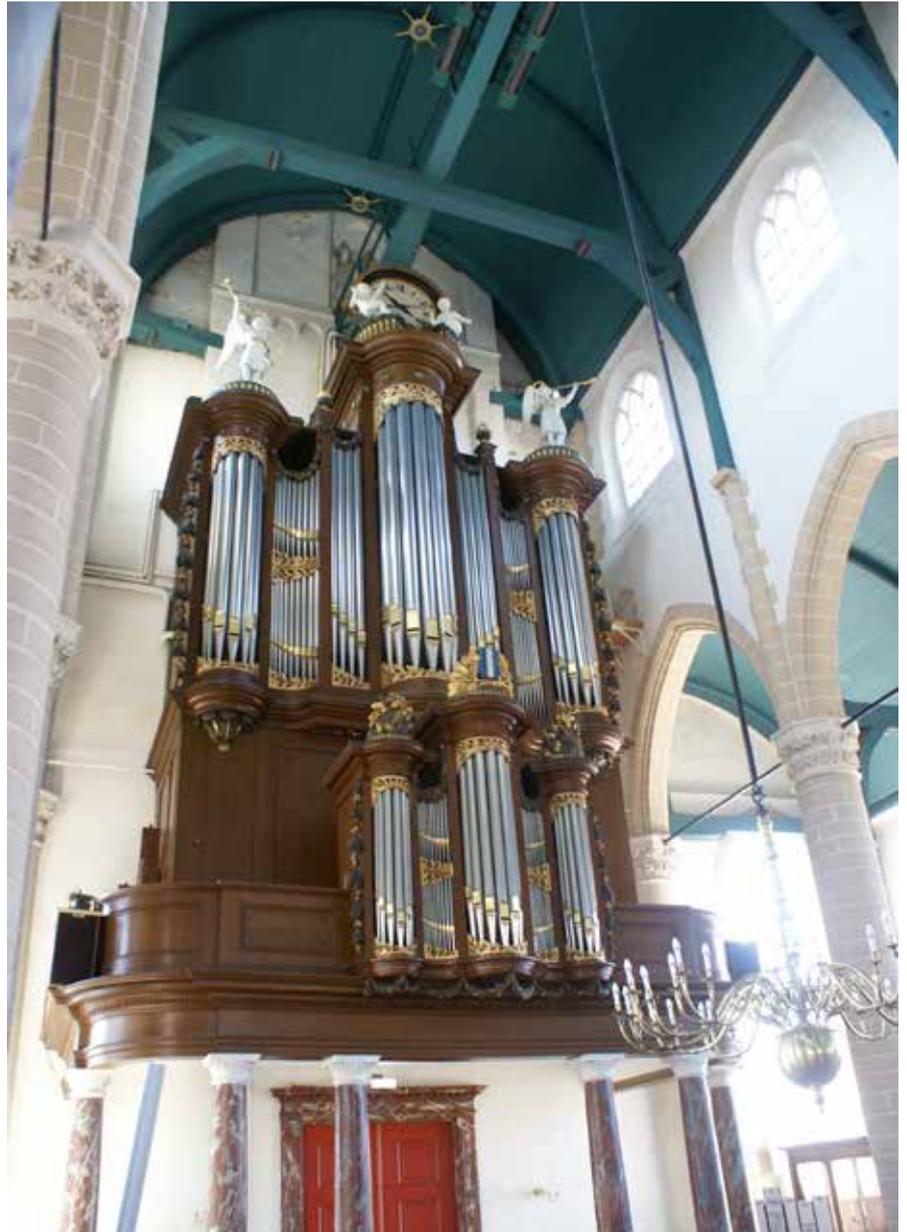
De heer Van den Berg is adviseur van de Raad voor de Plaatselijke Geld-
werving.

Bätz-orgel van Grote Kerk in Weesp gerestaureerd

Op vrijdag 21 oktober 2016 presenteerde de Protestantse gemeente Weesp en Driemond het orgel van de Grote Kerk in Weesp aan genodigden na een restauratie door orgelmakerij Gebr. Van Vulpen uit Utrecht. Christine Kamp, organist van de Grote Kerk, viel de eer te beurt de eerste klanken aan het publiek te laten horen.

Het orgel is een werkstuk van de broers Jonathan en Johan Martin Willem Bätz. Zij leverden het instrument in 1823 op met 23 registers verdeeld over twee handklavieren en een aangehangen pedaal. In 1852 en in 1891 werkten respectievelijk vader en zoon Witte aan het orgel. Tijdens de laatste ingreep kreeg de orgelkas zijn huidige afwerking. In de jaren 1930 plaatste J.C. Sanders de Bourdon 16' van het Hoofdwerk op aparte windlaadjes als vrij pedaal. Deze ingreep en een dispositiewijziging van 1891 maakte S.F. Blank (Herwijnen) ongedaan tijdens een restauratie in 1978. In de jaren 1990 herzag orgelmaker Hans van Rossum (Wijk en Aalburg) de intonatie en verrichtte een schoonmaak en enkele reparaties.

Het orgel leed onder het binnenklimaat van de kerk. Al lange tijd was duidelijk dat de windladen lekkage vertoonden. Ondertussen waren ook de balgen, die in de jaren 1970 nog in redelijke staat waren en deels hersteld, ernstig gaan lekken. In 2011 vroegen de Weesper kerkrentmeesters om een rapport aan de Commissie Orgelzaken van de Protestantse Kerk. Dit resulteerde in een herstelplan van de hand van Cees van der Poel. De opdrachtgever koos Gebr. Van Vulpen (Utrecht) voor uitvoering van het herstel. De toekenning van herstelsubsidie in het kader van het Brim was voor de opdrachtgever een stimulans om het project in gang te zetten. Later volgde de provincie Noord-Holland met een bijdrage en ook andere fondsen droegen hun steentje bij, waaronder de stichting Vrienden van de Grote Kerk te Weesp met een forse gift. Zelf verzamelde de protestantse

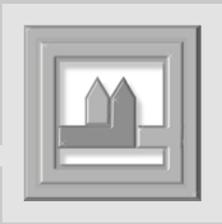

Bätz-orgel Weesp

gemeente geld met een pijp-adoptieactie.

Van Vulpen herstelde de windladen van Hoofdwerk en Rugwerk. Daarbij werden scheuren gedicht en kregen de ventielen nieuwe belering. Ook de leerpulpeten zijn vernieuwd. Ge corrodeerde delen van de loden conducten zijn vernieuwd in een legering die ook tin bevat. In de toetstructuur zijn uitgesleten boringen van winkelhaken weer op maat gebracht en veel broos draadwerk vernieuwd. Kleine schade aan metalen pijpwerk en tongwerkbekers is hersteld; waar nodig zijn houten pijpen opnieuw verlijmd. Een klein spektakel vormde op 4

februari 2016 het hijsen van de vier spaanbalgen die 225 x 146 cm groot zijn en ieder 163 kg wegen. De balgen zijn ondergebracht in de toren en niet via de torentrap af te voeren. Aannemer Albert Vree maakte een opening in het dak boven de torentrap waardoor de balgen met een kraan naar beneden werden gehesen. Op 25 mei 2016 keerden de spaanbalgen, voorzien van nieuw leer en nieuwe touwscharnieren, terug naar hun plaats in de toren. Van Vulpen plaatste een nieuwe windmotor en bracht kleppen aan zodat het orgel met getreden wind kan spelen. De intonatie is bij terugplaatsing van het pijpwerk nagelopen.

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Siebout Akkerman, Bolsward, 50 jaar organist

S. Akkerman, Bolsward

Aaltje Daling, Smilde, 50 jaar collectant

Ate Galema, Tzum, 50 jaar organist

A. Galema, Tzum

GOUD

toegekend aan:

Johanna Petronella Wagter, Enkhui-
zen, 40 jaar dirigente kerkkoor/
cantorij

Henk Pardijs, Haarlo en Waterhoek,
43 jaar administrateur

Zegert van der Lingen, Nieuwkoop,
33 jaar ouderling-kerkrentmeester

Z. van der Lingen, Nieuwkoop

Gijsbert Dijkgraaf, Uddel, 31 jaar lid
van College van Kerkrentmeesters

G. Dijkgraaf, Uddel

ZILVER

toegekend aan:

Dirk de Boer, Alkmaar, 25 jaar
kerkrentmeester en scriba

D. de Boer, Alkmaar

Jan van Leerdam, Asperen, 24 jaar
kerkrentmeester

J. van Leerdam, Asperen

Kees Nottrot, Bolsward, 28 jaar
organist

K. Nottrot, Bolsward

Neeltje Teuntje de Jonge-Hulshof,
's-Heer Abtskerke/Sinoutskerke, 22
jaar ouderling-kerkrentmeester

*N.T. de Jonge-Hulshof, 's-Heer
Abtskerke/Sinoutskerke*

Corstiaan Lagendijk, Hendrik Ido
Ambacht, 25 jaar archivaris

C. Lagendijk, Hendrik Ido Ambacht

Adriaan Huibertus Sprong, Heusden,
27 jaar (hulp)koster

Christiaan Martin Looije, Julianadorp,
20 jaar diverse functies

Stientje Beihuizen-Viel, Luttelgeest,
24 jaar koster

Dirk Hoen, Luttelgeest, 24 jaar koster

S. Beihuizen-Viel en D. Hoen, Luttelgeest

Hendrik Adrianus Houweling, Molenaarsgraaf, 25 jaar koster

H.A. Houweling, Molenaarsgraaf

Teunie Vijge-Lozeman, Putten, 25 jaar kosteres

Hendrik Elbertus Vijge, Putten, 25 jaar koster

T. Vijge-Lozeman en H.E. Vijge, Putten

Jacob Groenewoud, Strijen, 21 jaar koster

J. Groenewoud, Strijen

Gerhard Johannes Gerrit Weijers, Wierden, 25 jaar organist

BRONS

toegekend aan:

Gijsbertha Aria van Zoelen-Verkou, Buurmalsen, 15 jaar koster

Roelina Hermanna Paarhuis-Schipper, IJhorst-De Wijk, 19 jaar koster

R.H. Paarhuis-Schipper, IJhorst-De Wijk

Johannes Martinus Anthony Vroegh, Olde- en Nijeberkoop, 5 jaar diverse functies

J.M.A. Vroegh, Olde- en Nijeberkoop

Martinus Willem Dekker, Oosthoek, 20 jaar kerkrentmeester

M.W. Dekker, Oosthoek

Johannes Willem Boer, Wijchen-Leur en Batenburg, 14 jaar diverse functies

J.W. Boer (links) en W.J. Wijtmans, Wijchen-Leur en Batenburg

EREPENNING VKB

toegekend aan:

Pieter Sikkens, Nieuw-Buinen, Buinerveen en Drouwenermond, 19 jaar penningmeester

P. Sikkens, Nieuw-Buinen

Willij Johan Wijtmans, Wijchen-Leur en Batenburg, 60 jaar diverse functies

Kerkelijke onderscheidingen

Verdiert er iemand in uw gemeente ook een onderscheiding?

Vraag nu het formulier aan via info@kerkrentmeester.nl

Of kijk voor meer informatie op: www.kerkrentmeester.nl

Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Johannes Elisa Botterweg, Waalwijk, ouderling met bijzondere opdracht-Classis afvaardiging

J.E. Botterweg, Waalwijk

Gerrit Leendert Westerveld, Waalwijk, diverse functies

G.L. Westerveld, Waalwijk

ZILVER

toegekend aan:

Anne Buursema, Hoogkerk, 45 jaar lid Zendingscommissie

A. Buursema, Hoogkerk

BRONS

toegekend aan:

Clara Dekker- van Cadsand, Oosthoek, 7 jaar diaken

C. Dekker- van Cadsand, Oosthoek

Jacomina Dina Proost- in 't Anker, Oosthoek, 11 jaar diaken

J.D. Proost- in 't Anker, Oosthoek

■ VKB start onderzoek naar dienstverlening

Eind maart wordt er een enquête uitgestuurd naar een deel van de leden van de Vereniging. De VKB wil namelijk graag weten op welke wijze de dienstverlening aan de leden verder verbeterd kan worden. Onderzocht wordt in hoeverre kerkrentmeesters bekend zijn met de diverse vormen van dienstverlening, hoeveel gebruik ze ervan

maken en wat de waardering ervan is. Daarnaast zal worden geïnventariseerd voor welke extra (nieuwe) vormen van dienstverlening belangstelling bestaat.

Het is een enquête die best wel wat tijd gaat kosten om in te vullen. Hij zal ook niet aan alle leden worden verzonden maar in de vorm van een zogenaamd a-select steekproefonderzoek naar een deel van de colleges. Het is dan wel van groot

belang een zo hoog mogelijke response te krijgen. Wij verzoeken de beoogde respondenten dan ook vriendelijk om mee te werken aan dit voor de Vereniging zo belangrijke project.

■ Symposium 'Laudato Si' en financieel beheer'

Op 22 april a.s. vindt het symposium Laudato Si & Financieel Beheer plaats. Het symposium wordt gehouden in het Landelijk Diensten- centrum van de PKN in Utrecht en wordt georganiseerd door de KNR, de Nederlandse koepelorganisatie van kloosterorden en congregaties. In zijn encycliek Laudato Si', roept paus Franciscus 'alle mensen van goede wil' op om met respect en eerbied om te gaan met de aarde en de armen. Tijdens het symposium wordt stilgestaan bij de mogelijke betekenis en praktische uitwerking van deze oproep voor kerkelijk geldbeheer. Er zijn plenaire bijdragen van bisschop De Korte, Denis Hendrickx, Jan Juffermans en Huub Lems en workshops over duurzaam beleggen, geëngageerd aandeelhouderschap en duurzaam investeren in kerkgebouwen. Het programma begint om 10.30 en eindigt om 16 uur. Meer informatie is te vinden op de website www.laudato-si.nl. Opgave kan door een email te sturen aan: LS@knr.nl.

■ Voorjaarsexcursie kerken Groningen

In het kader van 500 jaar Reformatie leidt de voorjaarsexcursie, die de Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK) elk jaar organiseert, op zaterdag 6 mei naar Ter Apel, Sellingen, Zuidbroek en Noordbroek, zo meldt het blad De Stichting van januari 2017, een uitgave van de SOGK.

In Ter Apel zal het klooster worden bezocht. Dit "Huis van het Nieuwe Licht" werd in 1465 gesticht. Bijzonder in de kloosterkerk zijn het bewaard gebleven doksaal, het priestergestoelte en de koorbanken.

De westvleugel van het kloostervierkant werd ooit afgebroken, maar is

Kalender voor kerkrentmeesters

Voor de colleges van kerkrentmeesters is het van belang in de komende maanden o.m. aan de volgende zaken aandacht te besteden.

Maart:

- Bedanken van de gemeenteleden voor de toegezegde bijdrage voor Kerkbalans in de vorm van een publicatie in het kerkblad en daarbij een overzicht geven van de eerste meer definitieve resultaten van de Actie Kerkbalans.
- Inzenden van de inlichtingenstaat van de actie Kerkbalans 2017 aan de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (postbus 176, 3300 AD Dordrecht).
- Activeren van de gemeente voor de Paascollecte en bestellen van enveloppen voor de Paascollecte bij de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer te Dordrecht.
- Bespreking van de cijfers van de voorlopige jaarrekening 2016 in het college van kerkrentmeesters.
- Uiterlijk 31 maart 2017 instandhoudingssubsidie aanvragen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Betaling Maandnota.

April:

- Tussenrapportage in het kerkblad over het verloop van de actie Kerkbalans 2017 (hoeveel toezeggingen t.o.v. vorig jaar, hoe verlopen de betalingen t.o.v. toezeggingen in januari. Moeten er, wanneer de toezeggingen soms onder het verwacht niveau blijven, op beleidsniveau (kerkenraad) bijstellingen plaatsvinden?).
- Voorlopige jaarrekening 2016 die door het college van kerkrentmeesters is opgesteld, bespreken in de kerkenraad.
- Bezoek algemene vergadering van de VKB op 22 april in Nijkerk.
- Betaling Maandnota.
- Besluiten tot huuraanpassing per 1 juli 2017 indien kerkelijke gebouwen aan derden worden verhuurd.

Apel, maar exclusief lunch. Wanneer men de excursie op eigen gelegenheid maakt, dient men zich ook aan te melden, waarna men een routebeschrijving krijgt thuisgestuurd. Opgave via info@groningerkerken.nl of 050 312 35 69.

■ Paaswandeling in Stedum

Het orgaan van de Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK) van januari 2017 meldt dat er op 2e Paasdag, 17 april, een begeleidde paaswandeling rond de Goede Herderkerk van Bedum wordt georganiseerd. Het thema van de wandeling is 'de Amsterdamse School in Bedum'. De tocht start om 14.00 uur met een korte inleiding in de kerk. Om uiterlijk 15.45 uur wordt men terug verwacht voor een hapje en een drankje. Om 16.15 uur vindt er in de kerk een concert plaats. Kosten € 8,00 (voor donateurs van de SOGK € 5,00) inclusief hapje/drankje en concert. Het programma eindigt om 17.00 uur. Opgave via info@groningerkerken.nl of 050 312 35 69.

■ Ichthuskerk Alblasserdam uitgebreid

De Ichthuskerk van de hervormde wijkgemeente 2 in Alblasserdam is flink uitgebreid, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 19 januari. Op 28 januari 2017 vond de officiële ingebruikneming plaats. Omdat deze gemeente in de afgelopen jaren flink is gegroeid was er behoefte aan een ruimere hal die als ontmoetingsruimte kan dienen. Die is de afgelopen maanden gerealiseerd, samen met extra zaalruimte, een nieuwe keuken en nieuwe verlichting. De zaal kan nu ook bij de kerkzaal worden getrokken. De aanbouw is als een schil om het uit 1965 daterende kerkgebouw gebouwd.

in 2001 in eigentijdse stijl opnieuw opgetrokken.

Aan de rand van het esdorp Sellingen ligt de rond 1300 gebouwde vroeg-gotische kerk. De triomfboog en het sterrengewelf in de koortravee en de daarop aanwezige schilderijen dateren uit de tweede helft van de vijftiende eeuw. De dakruiter uit 1858 verving een vrijstaande klokkentoren. Op de fundamenten daarvan is in 1973 een nieuwe sacristie gebouwd.

De kerk in Zuidbroek werd aan het einde van de dertiende eeuw gebouwd, het godshuis te Noordbroek stamt uit de eerste helft van de veertiende eeuw. Beide kerken zijn fraaie voorbeelden van het laat Romaans of Romano gotiek. Ze hebben muur- en gewelofschilder-

gen, fraai meubilair van bekende kistenmakers en beeldhouwers en welluidende orgels van grote orgelmakers. Ook hebben ze losstaande torens en kerkhoven met belangwekkende graftekens. Vooral in Noordbroek vormen kerk, kerkhof, catechisatielokaal en pastorie met tuin een fraai ensemble.

De bussen voor de excursie vertrekken op zaterdag 6 mei a.s. om 10.30 uur bij het Hoofdstation Groningen en worden daar rond 18.30 uur terugverwacht. In het excursieprogramma is een middagpauze opgenomen met tijd voor een gezamenlijke lunch. De kosten voor deze excursie bedragen € 25,00 voor donateurs en € 35,00 voor niet-donateurs, inclusief een mapje kerkbeschrijvingen en inclusief toegang tot Museum Klooster Ter

Zo'n grote bijbel heb ik nog
nooit gezien. Maar die letters...
die kun je geeneens lezen!

Donatus

het vertrouwde verzekeringsloket van A tot Z

Voor kerken en kerkelijke gebouwen heeft Donatus een aantal specifieke verzekeringsproducten ontwikkeld. Ook voor kerkelijke werkers in loondienst en kerkelijke vrijwilligers heeft Donatus verzekeringen op maat. Bijvoorbeeld:

- ✦ aansprakelijkheid en rechtsbijstand
- ✦ auto/verkeersschade
- ✦ CAR-verzekering
- ✦ inboedel/inventaris
- ✦ kerkgebouwen, pastorieën en woonhuizen
- ✦ kostbaarheden
- ✦ milieuschade
- ✦ monumenten
- ✦ ongevallen vrijwilligers
- ✦ orgels
- ✦ verenigingsgebouwen
- ✦ ziekengeld
(loondoorbetaling bij ziekte)
- ✦ ziektekosten/zorgverzekering

Graag informeren wij u nader. Bel ons gerust voor een informatiefolder of een afspraak. Ook kunt u via onze website vrijblijvend een offerte aanvragen.

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

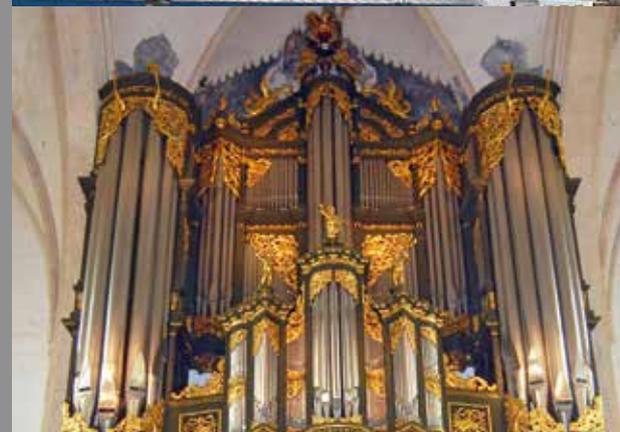
BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNIS INSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERVING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans, eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving.
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen.
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven.
- **ONDSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
in de Protestantse Kerk in Nederland
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E mail: info@kerkrentmeester.nl
Website : www.kerkrentmeester.nl